

**Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı
Öğrencilerindeki Empati, Kişilik Tipleri ve Çoklu
Zeka Türlerinin Bazı Değişkenler Açısından
İncelenmesi**

Emre Yıldız

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Eylül 2018
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Doç. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdür Vekili

Bu tezin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Doç. Dr. Canan Zeki
Eğitim Bilimleri Bölüm Başkan Vekili

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Yrd. Doç. Dr. Sertan Kağan
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Doç. Dr. Sibel Dinçyürek

2. Yrd. Doç. Dr. Sertan Kağan

3. Yrd. Doç. Dr. Gözde Latifoğlu

ÖZ

Amaç: Bu araştırmanın temel amacı, PDR öğrencilerindeki empati, kişilik tipleri ve çoklu zeka türlerinin cinsiyet ve sınıf düzeyleri değişkenleri bağlamında ilişkilerini incelemektir.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini 2017 – 2018 öğretim sezonunda Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinden 120’si kadın, 109’u erkek toplamda 229 kişi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Temel Empati Ölçeği, Eysenck Kişilik Anketi – Gözeden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu ve Çoklu Zeka Kuramı Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma bulgularına göre bilişsel empati ile nörotisizm, dışadönüklük, psikotizm, mantıksal matematiksel zeka ve doğa zekası arasında negatif bir ilişki olduğu görülürken, yalan, görsel uzamsal zeka, kişilerarası zeka, bedensel kinestetik zeka ve içsel zeka arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu; duygusal empati ile dışadönüklük, doğa zekası ve içsel arasında olumsuz yönde bir ilişki olduğu görülürken, nörotisizm, sözel dilsel zeka ve görsel uzamsal zeka arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca nörotisizm ile sözel dilsel zeka, kişilerarası zeka, bedensel kinestetik zeka ve içsel zeka arasında negatif, mantıksal matematiksel zeka ve görsel uzamsal zeka arasında olumlu yönde; dışa dönüklük ile sözel dilsel zeka, mantıksal matematiksel zeka, görsel uzamsal zeka, müziksel ritmik zeka, kişilerarası zeka ve bedensel kinestetik zeka arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Psikotizm ile görsel uzamsal zeka, müziksel ritmik zeka, doğa zekası ve kişilerarası zeka arasında negatif, mantıksal matematiksel zeka ve içsel zeka arasında olumlu yönde; yalan ile zeka türleri ve içsel zeka arasında

olumlu yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca empati, dışadönüklük, psikotizm ve bazı zeka türleri arasında cinsiyet değişkeni açısından manidar bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Nörotisizm, yalan, sözel dilsel zeka, görsel uzamsal zeka ve kişilerarası zeka puanlarının kadın öğrencilerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte öğrencilerin sahip oldukları empati, kişilik tipleri ve çoklu zeka türlerinde sınıf düzeyi değişkeni açısından anlamlı farklılıkların olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Empati, Kişilik Tipleri, Çoklu Zeka, Kişilik, Zeka

ABSTRACT

Aim: The main purpose of this research is to analyse the relationship between empathy, personality types and multiple intelligence types of the PGC students on the basis of gender and class level variables.

Method: The sample of the research consisted of 229 students (120 female, 109 male) studying at Educational Sciences Department, Psychological Guidance and Counselling Program the Eastern Mediterranean University in 2017-2018 academic year. Basic Empathy Scale, Eysenck Personality Questionnaire – A Revised Abridged Form and Multiple Intelligence Theory Assessment Scale were used as the tools to gather the data.

Findings: According to the results of the research, there is a negative relationship between cognitive empathy and neuroticism, extroversion, psychotism, logical mathematical intelligence and natural intelligence; but a positive relationship between lie, visual spatial intelligence, interpersonal intelligence, bodily kinesthetic intelligence and inner intelligence. Besides this, while observing a negative relation between emotional empathy, natural intelligence and inner intelligence, it has been found that there is a positive relationship between neuroticism, verbal linguistic intelligence and visual spatial intelligence. Further, a negative relation between neuroticism and verbal linguistic intelligence, interpersonal intelligence, bodily kinesthetic intelligence and inner intelligence; and a positive relation between logical mathematical intelligence and visual spatial intelligence have been found. A positive relationship between extroversion and verbal linguistic intelligence, logical mathematical intelligence, visual spatial intelligence, musical rhythmic intelligence, interpersonal intelligence and bodily kinesthetic intelligence has been observed.

A negative relationship between psychotism and visual spatial intelligence, musical rhythmic intelligence, natural intelligence and interpersonal intelligence; and a positive relationship between logical mathematical intelligence and inner intelligence have been found. It has been observed that there is a positive relationship between lie and intelligence types and inner intelligence. Besides, it has been found that there isn't a significant difference according to the empathy, extroversion, psychotism and some intelligence types to gender variable. It has been determined that female students have higher intelligence scores in neuroticism, lie, verbal linguistic intelligence, visual spatial intelligence and interpersonal intelligence. Besides this, it has been determined that there are significant differences in empathy, personality types and multiple intelligence types according to class level variable.

Keywords: Empathy, Personality Types, Multiple Intelligence, Personality, Intelligence

TEŐEKKÖR

Bu çalıőmamda yardımlarını benden esirgemeyen, bana yol gösteren değerli danıőman hocam, Yrd. Doç. Dr. Sertan Kağan'a ve araştırma sÖrecinde bana destek olan tÖm hocalarıma, 6zellikle de hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen ve her fırsatta yanımda olan aileme ve dostlarıma teőekkÖrÖ bir borç bilirim.

Emre Yıldız

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vii
KISALTMALAR	xv
TABLO LİSTESİ.....	xvi
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	3
1.2 Araştırmanın Amacı	3
1.3 Araştırmanın Önemi	4
1.4 Problem Cümlesi	4
1.5 Alt Problemler	4
1.6 Varsayımlar	5
1.7 Sınırlılıklar	5
1.8 Kısaltmalar	5
1.9 Tanımlar	6
2 KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1 Empati	7
2.1.1 Empatinin Bileşenleri.....	8
2.1.1.1 Algısal (Fiziksel) Empati Bileşeni.....	8
2.1.1.2 Bilişsel Empati Bileşeni.....	8
2.1.1.3 Duygusal Empati Bileşeni	9
2.1.1.4 Bildirişim Bileşeni.....	9
2.1.2 Empati İle İlgili Kuramlar.....	9

2.1.2.1 Çıkarsama Kuramı.....	9
2.1.2.2 Rol Oynama Kuramı	9
2.1.2.3 Heyecan Yayılması Olarak Empati	9
2.1.3 Aşamalı Empati Sınıflaması	10
2.2 Kişilik.....	10
2.2.1 Sigmund Freud'un Kişilik Kuramı	11
2.2.2 Alfred Adler'in Kişilik Kuramı	12
2.2.3 Carl Gustav Jung'ın Kişilik Kuramı.....	14
2.2.3.1 Dışa Dönük Tipler.....	15
2.2.3.2 İçe Dönük Tipler	15
2.2.3.3 Duyusal Tipler.....	15
2.2.3.4 Sezgisel Tipler.....	16
2.2.3.5 Düşünen Tipler.....	16
2.2.3.6 Duygusal Tipler.....	16
2.2.3.7 Yargısal Tipler	16
2.2.3.8 Algısal Tipler	17
2.2.4 Eysenck'in Kişilik Kuramı	17
2.2.5 Eric From'un Kişilik Kuramı	19
2.2.6 Erik Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı.....	19
2.2.6.1 Temel Güvene Karşı Güvensizlik.....	20
2.2.6.2 Özerkliğe Karşı Utanç ve Şüphe	20
2.2.6.3 Girişimciliğe Karşı Suçluluk.....	21
2.2.6.4 Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu	21
2.2.6.5 Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası.....	22
2.2.6.6 Yakınlığa Karşı Yalnızlık	22

2.2.6.7 Üretkenliğe Karşı Durgunluk	22
2.2.6.8 Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk	23
2.3 Çoklu Zeka Kuramı	23
2.3.1 Sözel Dilsel Zeka	24
2.3.2 Mantıksal Matematiksel Zeka	24
2.3.3 Görsel Uzamsal Zeka	25
2.3.4 Bedensel Kinestetik Zeka	25
2.3.5 Müziksel Ritmik Zeka	25
2.3.6 Kişilerarası Zeka	26
2.3.7 İçsel Zeka	26
2.3.8 Doğa Zekası	26
2.4 İlgili Yayınlar	27
2.4.1 KKTC’de Yapılan Çalışmalar	27
2.4.2 Türkiye’de Yapılan Çalışmalar	27
2.4.3 Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	31
3 YÖNTEM	34
3.1 Evren ve Örneklem	34
3.2 Veri Toplama Araçları	34
3.2.1 Kişisel Bilgi Formu	34
3.2.2 Temel Empati Ölçeği	35
3.2.3 Eysenck Kişilik Anketi – Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu	35
3.2.4 Çoklu Zeka Kuramı Değerlendirme Ölçeği	35
3.3 Verilerin Analizi	36
4 BULGULAR	37

4.1 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Empati Kişilik Tipleri ve Çoklu Zeka Türleri Değişkenleri Arasındaki İlişki.....	38
4.2 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Empati, Kişilik Tipleri ve Çoklu Zekanın Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesi	41
4.2.1 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bilişsel Empati Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi	41
4.2.2 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Duygusal Empati Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi	42
4.2.3 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Nörotizm Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi	43
4.2.4 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Dışa Dönüklük Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi	44
4.2.5 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Psikotizm Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi.....	45
4.2.6 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Yalan Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi	45
4.2.7 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Sözel – Dilsel Zeka Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi.....	46
4.2.8 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Mantıksal Matematiksel Zeka Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi	47
4.2.9 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Görsel Uzamsal Zeka Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi	48
4.2.10 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Müziksel Ritmik Zeka Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi	49

4.2.11 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Doğa Zekası Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi	49
4.2.12 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Kişilerarası Zeka Puanlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin İncelenmesi	50
4.2.13 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bedensel Kinestetik Zeka Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi	51
4.2.14 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları İçsel Zeka Puanlarının Cinsiyet Değişkenine İlişkin İncelenmesi	52
4.3 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Empati, Kişilik Tipleri ve Çoklu Zekanın Sınıf Düzeyi Değişkeni Açısından İncelenmesi	53
4.3.1 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bilişsel Empati Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi	53
4.3.2 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Duygusal Empati Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi	54
4.3.3 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Nörotizm Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi	55
4.3.4 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Dışa Dönüklük Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi	56
4.3.5 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Psikotizm Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi	57
4.3.6 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Yalan Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi	58
4.3.7 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Sözel – Dilsel Zeka Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi	59

4.3.8 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Mantıksal Matematiksel Zeka Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi	60
4.3.9 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Görsel Uzamsal Zeka Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi	61
4.3.10 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Müziksel Ritmik Zeka Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi	62
4.3.11 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Doğa Zekası Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi	63
4.3.12 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Kişilerarası Zeka Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin İncelenmesi	64
4.3.13 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bedensel Kinestetik Zeka Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi	65
4.3.14 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları İçsel Zeka Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin İncelenmesi	66
5 TARTIŞMA	67
5.1 Cinsiyete Göre Öğrencilerin Sahip Oldukları Empati Düzeyleri İle İlgili Bulguların Tartışılması	67
5.2 Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Sahip oldukları Empati Düzeyleri İle İlgili Bulguların Tartışılması	68
5.3 Cinsiyete Göre Öğrencilerin Sahip Oldukları Kişilik Tipleri İle İlgili Bulguların Tartışılması.....	68
6 SONUÇ VE ÖNERİLER.....	72
6.1 SONUÇ	72
6.2 Öneriler.....	77
6.2.1 Araştırmacıya Yönelik Öneriler	77

6.2.2 Kuruma Yönelik Öneriler	78
6.2.3 Uyulayıcıya Yönelik Öneriler	78
KAYNAKLAR	79
EKLER	89
Ek A: Kişisel Bilgi Formu.....	90
Ek B: Temel Empati Ölçeği	91
Ek C: Eysenck Kişilik Anketi – Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu.....	93
Ek D: Çoklu Zeka Kuramı Değerlendirme Ölçeği.....	95
Ek E: Etik Kurulu İzni.....	99

KISALTMALAR

BKZ	Bedensel Kinestetik Zeka
DZ	Doğa Zekası
GUZ	Görsel ve Uzamsal Zeka
İZ	İçsel Zeka
KZ	Kişilerarası Zeka
MMZ	Mantıksal Matematiksel Zeka
MRZ	Müziksel Ritmik Zeka
PDR	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
SDZ	Sözel Dilsel Zeka

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Yapısı	34
Tablo 2: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Empati Kişilik Tipleri ve Çoklu Zeka Türlerine İlişkin Korelasyon Sonuçları	38
Tablo 3: PDR Öğrencilerinin Sahip oldukları Bilişsel Empatiye İlişkin Betimsel İstatistik.....	41
Tablo 4: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bilişsel Empati Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin T-Test Sonuçları	42
Tablo 5: PDR Öğrencilerinin Sahip oldukları Duygusal Empatiye İlişkin Betimsel İstatistik.....	42
Tablo 6: PDR Öğrencilerinin Sahip oldukları Duygusal Empatiye İlişkin T-Test Sonuçları	43
Tablo 7: Pdr Öğrencilerinin Sahip oldukları Nörotisizm Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	43
Tablo 8: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Nörotisizm Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları	43
Tablo 9: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Dışa Dönüklük Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	44
Tablo 10: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Dışadönüklük Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları	44
Tablo 11: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Psikotizm Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik.....	45
Tablo 12: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Psikotizm Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları	45

Tablo 13: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Yalan Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	45
Tablo 14: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Yalan Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları	46
Tablo 15: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Sözel Dilsel Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	46
Tablo 16: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Sözel Dilsel Zeka Puanlarına İlişkin T-Test	47
Tablo 17: Pdr Öğrencilerin Sahip Oldukları Mantıksal Matematiksel Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	47
Tablo 18: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Mantıksal Matematiksel Zeka Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları	47
Tablo 19: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Görsel Uzamsal Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	48
Tablo 20: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Görsel Uzamsal Zeka Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları	48
Tablo 21: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Müziksel Ritmik Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	49
Tablo 22: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Müziksel Ritmik Zeka Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları	49
Tablo 23: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Doğa Zekası Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	49
Tablo 24: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Doğa Zekası Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları	50

Tablo 25: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Kişilerarası Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	50
Tablo 26: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Kişilerarası Zeka Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları	50
Tablo 27: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bedensel Kinestetik Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	51
Tablo 28: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bedensel Kinestetik Zeka Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları	51
Tablo 29: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları İçsel Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik.....	52
Tablo 30: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları İçsel Zeka Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları	52
Tablo 31: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bilişsel Empati Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistik	53
Tablo 32: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bilişsel Empati Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları	53
Tablo 33: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Duygusal Empati Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	54
Tablo 34: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Duygusal Empati Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	54
Tablo 35: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Nörotisizm Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	55
Tablo 36: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Nörotisizm Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	55

Tablo 37: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Dışa Dönüklük Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	56
Tablo 38: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Dışa Dönüklük Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	56
Tablo 39: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Psikotizm Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik.....	57
Tablo 40: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Psikotizm Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	57
Tablo 41: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Yalan Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik.....	58
Tablo 42: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Yalan Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	58
Tablo 43: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Sözel Dilsel Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	59
Tablo 44: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Sözel Dilsel Zeka Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	59
Tablo 45: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Mantıksal Matematiksel Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	60
Tablo 46: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Mantıksal Matematiksel Zeka Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	60
Tablo 47: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Görsel Uzamsal Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	61
Tablo 48: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Görsel Uzamsal Zeka Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	61

Tablo 49: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Müziksel Ritmik Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	62
Tablo 50: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Müziksel Ritmik Zeka Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	62
Tablo 51: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Doğa Zekası Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	63
Tablo 52: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Doğa Zekası Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	63
Tablo 53: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Kişilerarası Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	64
Tablo 54: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Kişilerarası Zeka Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	64
Tablo 55: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bedensel Kinestetik Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	65
Tablo 56: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bedensel Kinestetik Zeka Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	65
Tablo 57: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları İçsel Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik	66
Tablo 58: Pdr Öğrencilerinin Sahip Oldukları İçsel Zeka Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları	66

Bölüm 1

GİRİŞ

Toplum, aynı coğrafyada yaşayan kişilerin, ihtiyaçlarını karşılamak için etkileşen, ortak bir kültürü paylaşan pek çok sayıdaki insanın oluşturduğu birliktelik olarak düşünülebilir. Toplumlara oluşturan insanlar doğası gereği birbirleriyle sürekli etkileşim içerisinde bulunmaktadırlar. Bu etkileşimin temelinde kişilerarası iletişim düşünülmektedir. Dolayısıyla etkili, kaliteli iletişimin insanların etkileşimlerini daha sağlıklı ve yapıcı kıldığını ön görebiliriz. Etkili iletişimin temel faktörlerine bakıldığında, anlama, dinleme ve yorumlama becerisi, ortak dil kullanımı, beden dili, uygun jest ve mimik kullanımı gibi birçok etkenden bahsedilebilir. Kişiler arası iletişimi de etkileyen faktörler içerisinde empati, kişilik tipleri ve çoklu zeka türleri kavramları da görülebilir.

İnsanlar, duygu ve düşüncelerini aktarmak amacıyla iletişim kurar ve bunun sonucunda anlaşılma isterler. Empati, karşıdaki bireyi tamamen anlama (duygu, düşüncelerini anlayıp, yaşananları hissedebilmesi) biçiminde temel olarak ele alındığında, kişiler arası ilişkiyi şekillendirip, daha kaliteli bir hal almasını sağladığı ön görülebilir. Empati becerileri iyi olan bireylerin, karşısındakini daha iyi anlamasından dolayı ilişkilerinde daha yapıcı ve başarılı oldukları düşünülmektedir (Büyükcebeci, 2017). Bununla birlikte karşıdaki bireyin problemini, onun gözünden görebileceği, bireyin hissettiği duyguları fark edebileceği için çözüm konusunda daha başarılı oldukları düşünülmektedir. Dolayısıyla empati, kişilerarası etkileşimi, iletişimi etkileyen önemli bir düşünülebilir (Arslanoğlu, 2012).

İnsanların sahip oldukları kişilik tipleri de çevrelerine karşı var olan tutum ve davranışları belirlediği için kişiler arası etkileşimde empati gibi büyük bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Bireylerin sahip oldukları kişilik tiplerinin, çevreleriyle olan iletişim şekillerini, hatta sahip oldukları çevreyi belirlemede önemli bir etken olduğu düşünülmektedir (Sudak, 2011). Sahip olunan kişilik tipleri, bireylerin sosyal aktivitelerini, hobilerini, düşünce tarzlarını ve duygu durumlarını etkileyebilir. Bu durum, bireylerin sahip oldukları toplumsal rolleri içindeki iletişimlerini, tercih ettikleri meslekleri ve yaşam tarzlarını büyük ölçüde etkilediği düşünülebilir. Ayrıca kişilerin sahip oldukları zeka türleri, kişilerin ilgi alanlarını, yönelimlerini, seçimlerini belirlemede önemli bir etken olmasından dolayı kişilerin sosyal çevrelerini ve bu çevre içerisindeki konumlarını belirleme yani sosyal etkileşimi yönlendirme anlamında önemli bir etken olarak görüldüğü düşünülmektedir. Bununla birlikte kişilerin sahip oldukları kişilik tipleri ve çoklu zeka düzeylerinin, bireylerin yaptıkları meslek seçimlerini, kariyer planlamalarını ve yaptıkları bu seçimlerdeki başarılarını, motivasyonlarını, sağlayacakları doyumunu büyük ölçüde etkilediği söylenebilir. Bireylerin yapmış oldukları bu seçimlerin sonucunda elde ettikleri başarı, motivasyon ve doyumun çevreleriyle olan ilişkilerini etkileyen önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Yapılan seçimlerin tüm olumlu sonuçları kişilerin sosyal ilişkilerini, dolayısıyla yaşamlarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Bunun aksi bir durum yaşandığında bireylerin hem sosyal ilişkilerinde hem de yaşamlarının diğer alanlarında çatışma gibi büyük problemler yaşayabilecekleri söylenebilir. Bunlardan yola çıkarak kişiler arası ilişkilerde önemli bir yerde bulunan empati, kişilik tipleri ve çoklu zeka türleri kavramları arasında bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı ise bu ilişkinin varlığını ortaya çıkarmaktır.

1.1 Problem Durumu

Empati, kişilik tipleri ve zeka türlerinin kişiler arası ilişkilerde etkili olduğu düşünülebilir. Empati becerisi eksik olan bireyler, kişiler arası ilişkilerde çatışma yaşayabilirler. İnsanların sahip oldukları kişilik tiplerinin, insanların diğer insanlarla olan ilişkilerini etkilediği söylenebilir. Kişiler sahip oldukları kişilik özelliklerine bağlı olarak çevreleriyle olan ilişkilerinde çatışma yaşayabilirler. Bu iki durum da insanların ilişkilerde çatışma yaşamasına dolayısıyla yalnız kalmasına sebep olabilir. Çoklu zeka türlerinin ise kişilerin eğilimlerinde, ilgilerinde ve çevreleriyle olan ilişkilerinde büyük bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Özellikle kişiler arası zekanın, insanların ilişkilerinde önemli bir kavram olduğu düşünülebilir. Sosyal zeka olarak da adlandırılan kişiler arası zeka, kişilerin sahip oldukları çatışma çözme becerisini de içinde barındırdığı düşünülebilir. Dolayısıyla insanların sahip oldukları empati, kişilik tipleri ve zeka türleri değişkenleri arasındaki ilişkinin ortaya çıkması, kişiler arası ilişkilerin düzenlenebilmesinin, çatışma çözme gibi konular için önemli olduğu söylenebilir. Kişilerarası ilişkiler, problem çözme, çatışma çözme becerileri ve bireyi tanıma gibi konuların rehberlik hizmetleri kapsamında olmasından ötürü, bu çalışma ile ortaya çıkacak verilerin, rehberlik hizmetlerine büyük ölçüde katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada amaç, Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde öğrenim gören Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin empati becerisi, kişilik tipleri ve çoklu zeka türleri değişkenlerini saptayarak aralarındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktır.

1.3 Araştırmanın Önemi

İnsanın sosyal bir varlık olmasından doğan sosyal çevre oluşturma, sosyal aktivitelere katılma, iletişim gibi ihtiyaçları olduğu söylenebilir. Bu ihtiyaçların karşılanmasını etkileyen etmenler içerisinde empati, kişilik tipleri ve zeka türlerinin önemli bir yeri olduğu düşünülebilir. Bu kavramların, bireyi tanıma, yönlendirme, yerleştirme gibi rehberlik çalışmaları için büyük önem taşıdığı düşünülmektedir. Dolayısıyla belirtilen bu değişkenler arasında bir ilişkinin tespit edilmesi, alan için önemini ortaya çıkarmaktadır.

1.4 Problem Cümlesi

Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde öğrenim gören Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları empati, kişilik tipleri ve çoklu zeka türleri değişkenleri arasında manidar bir ilişki var mıdır?

1.5 Alt Problemler

1. Doğu Akdeniz Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip olduğu bilişsel empati, duygusal empati, nörotisizm, psikotizm, dışa dönüklük, yalan, sözel dilsel zeka, mantıksal matematiksel zeka, görsel uzamsal zeka, müziksel ritmik zeka, doğa zekası, kişilerarası zeka, bedensel kinestetik zeka ve içsel zeka arasında manidar bir ilişki var mıdır?
2. Doğu Akdeniz Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip olduğu empati puanlarının, kişilik tiplerinin ve çoklu zeka türleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Doğu Akdeniz Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip olduğu empati puanlarının, kişilik tiplerinin ve çoklu zeka türleri ile sınıf düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.6 Varsayımlar

Araştırmaya katılan bireylerin envanterlere vermiş olduğu cevapları samimi ve içten bir şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.

Araştırma örnekleminde elde edilen sonuçların Doğu Akdeniz Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerine genellenebileceği varsayılmaktadır.

1.7 Sınırlılıklar

Araştırmanın 2017 – 2018 Eğitim - Öğretim yılında Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde sadece Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencileri ile yapılması araştırmayı sınırlandırmaktadır.

Araştırmada kullanılacak ölçekler "Temel Empati Ölçeği" , "Eysenck Kişilik Anketi – Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu" ve "Çoklu Zeka Kuramı Değerlendirme Ölçeği" ile sınırlıdır.

1.8 Kısaltmalar

BKZ: Bedensel Kinestetik Zeka

DZ: Doğa Zekası

GUZ: Görsel ve Uzamsal Zeka

İZ: İçsel Zeka

KZ: Kişilerarası Zeka

MMZ: Mantıksal Matematiksel Zeka

MRZ: Müziksel Ritmik Zeka

PDR: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

SDZ: Sözel Dilsel Zeka

1.9 Tanımlar

Empati: Kişinin kendini karşısındaki bireyin yerine koyarak onun perspektifinden bakması, bireyin düşünce ve duygularını doğru olarak anlaması, hissetmesi ve iletebilmesidir (Yılmaz, 2003).

Kişilik: Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerin bütünü, şahsiyet.

Zeka: İnsanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı, anlak, dirayet.

Bölüm 2

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Empati

İnsan sosyal ve toplumsal bir varlıktır. Geçmişten bugüne bireysellikten çok toplumun bir parçası olmak, toplumda kendine bir yer edinme ihtiyacı insanı sosyal bir varlık haline getirmiştir. İnsanların sosyal bir varlık olmasından doğan, başkalarıyla ilişki, iletişim kurma gereksinimlerinin olduğu düşünülmektedir. Bu gereksinimin temelinde kişinin sahip olduğu düşünce, duygu ve arzularının başkaları tarafından anlaşılma isteği bulunmaktadır (Gürtunca, 2013). Bu düşünce, duygu ve arzularla birlikte, karşıdakini anlayabilme ve kendini ifade edebilme ihtiyacını getirir. Bu gereksinimleri karşılamak amacıyla kurulan ilişkileri etkili kılan temel sosyal becerilerden biri empatidir (Akt. İkiz, 2006; Goleman, 1995). Bu bağlamda empati bireylerin etkili iletişim kurabilmeleri için gerekli görülmektedir.

Gerekli görülen bu empati kavramı psikoloji alanındaki birçok kuramcının önem verdiği bir konu olduğu için empati kavramının birden fazla tanımı bulunmaktadır. Empati kavramını inceleyecek olursak; Freud'a göre empati, karşıdaki kişiyle aynı olabilmekle dolayısıyla onun hislerini taklit edebilmekle kurulabilmektedir (Akt. Beyaz, 2016; Ersoy ve Köşker,2016). Kohut ise empatiyi karşıdaki kişinin yaşantısına dahil olduğunu hissederek bireyin iç dünyasını anlamak olarak belirtmiştir (Akt. İkiz, 2006; Bash, 1983). Hoffman'a göre empati karşıdaki kişinin deneyimlerini paylaşma ve bunları anlamlandırmayı sağlamadır (Akt. Karataş, 2012; Gürüz ve Temel Eğinli, 2008). Sullivan ise empatiyi, kişiyi karşıdan

gözlemleyerek sezgisel bir yolla içinde bulunduğu durumu zihnimizde veya kendi içimizde canlandırmaya çalışmak olarak ifade etmiştir (Alver, 2003). Rogers'a göre ise empati, kişinin kendini karşısındaki bireyin yerine koyarak onun perspektifinden bakması, bireyin düşünce ve duygularını doğru olarak anlaması, hissetmesi ve iletibilmesidir (Yılmaz, 2003).

Empati, sosyal bir varlık olan insanın sahip olduğu iletişim gereksinimini etkin kılan en temel becerilerden biri olarak görülmektedir (Uzunkol, 2014). Yukarıda tanımları verilen empati bireylerin kişilerarası ilişkilerini, iletişimini etkileyen bir kavramdır. Bireyler, sosyal hayatlarında sosyal çevrelerini oluşturabilmek, bu çevre ile ilişkilerini güçlendirmek için empati becerisini çoğu zaman kullanmak durumundadırlar. Bununla birlikte empati her insanın ihtiyaç duyduğu bir beceri olmasıyla birlikte özellikle rehber ve psikolojik danışmanlar için sahip olunması gereken temel beceriler içerisinde yer almaktadır (Savran, 1995). Belirtilen iki durum da empatinin insan hayatındaki yerini, önemini göstermektedir.

2.1.1 Empatinin Bileşenleri

2.1.1.1 Algısal(Fiziksel) Empati Bileşeni

Empatinin algısal bileşeni, karşıdaki bireyin duygularını anlama yaklaşımındaki ilk adımdır. Bu aşamada birey, karşısındaki kişinin jest ve mimiklerine, kullandığı kelimelere, ses tonuna ve konunun içeriğine dikkat etmelidir. Bunları tam anlamıyla algıladıktan sonra diğer bileşenlere, bilişsel ve duygusal süreçlere geçebilir (Arslanoğlu, 2012).

2.1.1.2 Bilişsel Empati Bileşeni

Empatinin bilişsel bileşeni, karşıdaki bireyin duygularının bilişsel olarak anlaşılması, fark edilmesi sürecidir. Bu süreç empati kuracak kişinin, karşısındaki kişinin duygularını yaşamadan bu duyguları anlayabilmesini kapsar. Bilişsel empati

bileşeni, karşıdaki bireyi dikkatli bir şekilde gözlemeyi ve gözleriyle birlikte düşünmeyi gerektirmektedir (Gemici, 2012).

2.1.1.3 Duygusal Empati Bileşeni

Empatinin duygusal bileşeni, karşıdaki kişinin duygularına duyarlı olma, bu duyguları anlamlandırıp paylaşabilme olarak görülmektedir (Ünal, 2003).

2.1.1.4 Bildirişim Bileşeni

Empatinin bildirişim bileşeni, diğer bileşenlerdeki yaşantıların karşıdaki bireye aktarılması olarak tanımlanabilir (Elikesik, 2013).

2.1.2 Empati İle İlgili Kuramlar

Ünal (1972)'ye göre empatiyi açıklayan üç temel yaklaşım vardır (Elikesik, 2013).

2.1.2.1 Çıkarsama Kuramı

Kişileri anlamak, onların verdiği fiziksel ipuçlarının yorumlanmasıyla gerçekleşmektedir. Beden duruşu, jest, mimik gibi fiziki ifadeler bireyin iç dünyasının dışa vurumu olarak görülüp anlam kazanmaktadır. Dolayısıyla başka bireylerde de benzer veya aynı fiziki ifadelerle (jest, mimik vb.) karşılaşıldığında, kendi yaşantısı temel alınarak karşıdaki bireyin de içsel yaşantılarının aynı olması görüşü savunulmaktadır (Elikesik, 2013).

2.1.2.2 Rol Oynama Kuramı

Bireylerin çevresindeki insanları taklit ederek bu yolla onların perspektifinden bakabilme, onların davranışlarına yönelik yordama yapabilme olanağı olarak görülebilir (Kumbaroğlu, 2013).

2.1.2.3 Heyecan Yayılması Olarak Empati

Bu bakış açısına göre kişi ile ona bakan, ilgilenen birey arasında heyecansal bir bağ vardır ve bu bağ empati olarak ifade edilmektedir (Sullivan, 1947; Akt.

Elikesik, 2013). Bir başka tanıma göre ise kişinin başka bir kişinin heyecanını algılayarak aynı heyecanı içinde hissedebilmesidir (Ünal, 1972; Akt. Elikesik, 2013).

2.1.3 Aşamalı Empati Sınıflaması

Üstün Dökmen' in ortaya koyduğu aşamalı empati sınıflamasının onlar basamağı, ben basamağı ve sen basamağı olmak üzere üç temel empati basamağı vardır. Onlar basamağında dinleyen taraf, karşı tarafın anlattıklarına ilişkin topluma mal olmuş atasözleri ile veya bazı genellemelerle tepki verir. Bu basamakta kişi karşısındakinin sahip olduğu duygu ve düşüncelere odaklanmaz, aynı zamanda anlatılan konuya ilişkin kendi duygu ve düşüncelerini de dile getirmez (Yılmaz, 2012). Ben basamağında, dinleyen kişi, karşısındaki kişinin anlattıklarına onu eleştirerek veya o kişiye akıl vererek tepki verir. Hatta bazı durumlarda kendinden bahsetmeye başlayabilir. Bu basamakta empatik tepki veren birey, karşısındakini kısmen rahatlatır (Yontar, 2013). Sen basamağında ise kişi, karşısındaki kişinin perspektifinden bakmaya çalışır. Diğer basamakların aksine sen basamağında empatik tepki veren bir birey, karşısındaki bireyin duygu ve düşüncelerine odaklanarak onun düşüncelerini ve hislerini anlamaya ve bu doğrultuda tepki vermeye çalışır (Dökmen, 1994).

Kişinin sosyal hayatını ya da sosyal hayatı içerisindeki konumunu, iletişim becerisini, empati becerisinin olduğu kadar kişilerin sahip oldukları kişilik tipleri veya çoklu zeka alanlarının da etkilediği görülmektedir.

2.2 Kişilik

Empati gibi kişilerarası ilişkilerde etkisi görülen ve eş anlamlısı şahsiyet olan kişilik kavramı, bireylerin sahip oldukları tutarlı davranış kalıpları olarak tanımlanabilir (Aydoğdu, 2016). Kişilik; zeka, tutum, ilgi, başarı, davranış, ihtiyaçlar gibi özelliklerden oluşmaktadır (Deniz ve Kesicioğlu, 2012). Holm (2004; 109),

kişiliği bireyin hayatında çoğunlukla tekrar eden ve farklı durumlarda ortaya çıkan, kişiye özgü davranışlara sebep olan özelliklerin tümü olarak ifade etmektedir (Akt. Büyükuysal, 2016; Karakaya, 2008). Bir başka tanıma göre kişilik, insanı diğerlerinden farklı kılan, öznelik kazandıran, doğuştan gelen ve daha sonradan kazanılan özelliklerin tamamını kapsamaktadır. Dolayısıyla kişilik, bireyin duygusal, bilişsel, sosyal ve fiziksel açıdan sahip olduğu özellikleri içermektedir (Aydoğdu, 2016). Phares (1991) göre kişilik; bireyi diğerlerinden ayrı kılan, uzun süre devam eden kendine has düşünce ve duygu durumudur (Akt. Büyükuysal, 2016; Hyldegard, 209). Bu tanımların yanı sıra kuramlarını oluştururken kişilik tanımına ya da kişiliğin oluşumunu açıklamaya yoğunlaşan kuramcılardan bazılarının kişilik kavramı hakkındaki açıklamaları şu şekildedir;

2.2.1 Sigmund Freud'un Kişilik Kuramı

Freud kişiliği ilk olarak topografik modelle açıklamasına karşın daha sonra kişiliği id, ego, süperego olmak üzere üç yapının oluşturduğunu belirtmiştir. Bu açıklama ise Freud'un kuramında yapısal model olarak yer almaktadır. Yine bu kurama göre kişilik oral, anal, fallik, latent ve genital olmak üzere beş gelişim döneminden geçerek şekillenmektedir (Aydoğdu, 2016). Topografik model kavramlar incelendiğinde, id tamamen bilinç dışı bir şekilde çalışan, haz ilkesine dayalı bir yapıdır. Ego, gerçeklik ilkesine dayalı bir yapıdır (Taşkesen, 2014). Hem idi tatmin etmeye hem de bu süreçte kişi korumaya çalışır. Ego aynı zamanda id ve süper ego arasındaki çatışmayı da dengelemeye çalışır. Bir diğer yapı olan süperego ise etik ve ahlak boyutunu içinde barındıran bir otorite veya vicdan olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda süperego, ideal ego ya da ideal egoya sahip olabilmek için var olan bir araç olarak görebiliriz. Bununla birlikte Freud kişiliğin gelişimini doğumdan ergenliğe kadar süren gelişim evreleriyle açıklamaktadır. Bu evreler

erotojenik bölge yoluyla cinsel dürtülerin tatmini ile özdeşleştirilmektedir. Kişilerin edindiği bu cinsel tatminin miktarı gelişim için önemlidir. Çünkü bu evrelerden birinde yaşanan çok az ya da çok fazla miktarda bir enerji bağlanması yani saplantı ilerleyen dönemli ciddi problemlere neden olabilir. Psikoseksüel gelişimin ilk evresi olan oral dönem, yaklaşık olarak doğumla bir yaş arasında geçen süreçtir. Bu süreçte haz alınan bölge ağızdır ve bebek ihtiyaçlarını karşılar. Bu dönemde yaşanan saplantılar ileride tırnak yemeden kapma (oral saldırganlık), alma(oral içe alıcı) gibi davranışlara kadar sebebiyet vermektedir. Gelişimin ikinci evresi anal dönemdir. Bu dönemde çocuk tuvalet alışkanlığı kazanmaya çalışır. Bu dönemde yaşanan saplantılar ileriki yıllarda, düzenli ve dakiklik ya da aksine dağınık aşırı cömertlik gibi kişilik özelliklerine sebep olmaktadır. Daha sonra geçilen fallik evrede, bireyler bedenindeki farklılıkları keşfetmeye başlar ve genital bölge üzerine odaklanılır. Daha sonra birey latans evresine girer. Bu evrede cinsel dürtüler bastırılır. Genital evre ise psikoseksüel gelişimin son dönemidir. Bu dönemde cinsel içgüdü üreme ile özümelenir (Murdock, 2014). Bununla birlikte Freud, farklı üç kişilik tipinden söz etmektedir. Bunlardan biri sevmek ve sevilme kavramlarının dominant olduğu duygusal insan tipi yani sevgeç (erotic) tip, diğeri süperego ile ego arasındaki sürekli çatışmaya sahip sado-masohist (sado-masochism) tip ve kendine her anlamda aşırı düşkünlük gösteren, kendini beğenen özsever (narcissistic) tiplerdir (Aslıpek, 2014). Dolayısıyla Freud, kişilik gelişimini id, ego, süperego gibi yapıların işleyişleriyle birlikte bireylerin sahip oldukları psikoseksüel gelişim yaşantılarının şekillendirdiğini ve bu yaşantılar sırasında oluşan saplantıların bireyin hem kişiliğini hem de hayatını etkilediğini öne sürmektedir.

2.2.2 Alfred Adler'in Kişilik Kuramı

Adler, Freud'un bilinçdışı ve cinsellik görüşünün aksine kişiliği açıklamak için bireylerin sahip oldukları aşağılık hissine yani üstünlük çabasına odaklanmıştır. Bununla birlikte bilince de önem vermiştir. Adler kişilik için geçmiş yaşantıların öneminin olduğunu ancak geleceğin daha da önemli olduğunu savunmuştur. Kişiliğin gelişiminde kişiler arası etkileşimlerin ve bu etkileşimler sonucunda oluşan tutumların büyük etken olduğunu söylemektedir (Yanbaşı, 1990; Akt. Sevgi, 2017). Adler'e göre bireyler genellikle karşılıklarına çıkan olayları, varlıkları kontrol etmeyi onlar üzerinde otorite kurmayı arzu eder. Ancak her zaman bu arzusu tatmin edilemeyebilir, tatmin edilemediği durumlarda kişi yetersizlik ve aşağılık hislerine kapılmaktadır (Eroğlu, 1996; Akt. Kocabulut, 2016). Bu durum bireyi üstünlük çabası içerisine girmesine sebep olacaktır. Adler üstünlük çabasını kişilerin sahip oldukları temel bir içgüdü olarak görmektedir. Bununla birlikte Adler kişilik gelişiminde doğum sırasının da önemini vurgulamaktadır. Adler doğum sırası kavramını kronolojik olarak değil, kişinin sahip olduğu psikolojik pozisyon olarak görmektedir. Bu görüşe göre ilk çocuklar, yetişkinlerle kurulan ilişkilerde genel olarak iyidirler. Bir kardeşin gelmesiyle sahip oldukları tahtların indirilmeyi tadarlar ve bu durum onlara gücün çok önemli olduğunu düşündürebilir (Türkmen, 2013). İlk çocuklar genellikle liderlik yönünden daha dominant, kuralcı, çevresine ve özelliklede kardeşlerine tavsiyeler veren, sorumluluk alan ve başarıya önem veren kişilerdir (Stewart, 2014; Akt. Altınay, 2015). Ortanca çocuk, genellikle kardeşlerinin arasında kalmış ve sıkışmış hisseder. Kardeşlerinin sahip oldukları avantajlara sahip olamadığından kendilerini yetersiz olarak görebilirler (Sweeney, 1989; Akt. Murdock, 2014). Bu durum ortanca çocuğun akranlarıyla rekabet halinde olmasına sebep olabilir. Sahip olduğu yetersizlik ya da kardeşlerinden daha az yeteneklerinin

olduğu inancı onu daha sonraki yıllarda ya çok tepkili ve hırslı ya da kaybetmeyi kabul eden karamsar biri haline gelmesine sebep olabilir (Geçtan, 1998; Akt. Altınay, 2015). Küçük çocuk, ilgi odağı olmasına rağmen en küçük olması en iyisini yapmak için veya mükemmeli başarabilmek için büyük bir enerjiye sahip olmaları gerekebilir. En küçük çocuk eğer öz güven sahibi değil ve diğer kardeşlerini geçemeyeceği düşüncesine sahip ise her şeyden vazgeçen, korkak biri haline gelebilir (Stein ve Edwards, 1998; Akt. Murdock,2014). Son olarak tek çocuklar, aile içlerinde tek ve eşsizdirler. Dolayısıyla tüm ilgi tek çocuğun üzerindedir (Çakır ve Şen, 2012). Tek çocuk genellikle aşırı korunduğu, neredeyse kuralsız yetiştiği için bencil, ilgi odayı olmayı seven, istikrarsız ve antisosyal olabilirler (Ersanlı, 1996; Akt. Çakır ve Şen, 2012). Bunların yanı sıra Adler kişiliğin gelişiminde ebeveyn tutumunun da önemli olduğunu vurgulamaktadır (Burger, 2006; Akt. Kocabulut, 2016). Ayrıca Adler, kişilik tiplerini hayatta karşılaşılan zorluklara karşı verilen tutumlar olarak iyimser ve kötümser, çevreleriyle olan ilişkilerde sergilenen davranışlarda saldırgan ve saldırıya uğrayan tip olmak üzere toplamda dört kategoride açıklamıştır. Bu kavram incelendiğinde karşılaşılan zorlukları büyük görmeyen, öz güven sahibi, sakin, kolay dost edinebilen kişileri iyimser kişilik tipine sahip bireyler olarak tanımlamıştır. Kötümser kişilik tipini, özellikle önceki yaşantılarından aşağılık duygusuna kapılmış, öz güvenleri düşük, karşılaştıkları her şeyin olumsuz taraflarına odaklanan ve karşılaşılan zorluklarda cesaretini kolayca kaybedebilen kişiler olarak tanımlamıştır. Sosyal yaşantılarında saldırganlık, kıskançlık, cimrilik ve kin gibi özellikler gösteren, güçlü görünmeye çalışan ve genel olarak insanlarla tartışmaya giren kişiler için saldırgan kişilik tipi kategorisini oluşturmuştur. Saldırıya uğrayan kişilik tipine sahip insanları ise diğer insanlarla ilişki kurmaktan kaçınan, kendini güçsüz hissedен, genellikle ürkek, tedbirli ve

korkak davranışlar sergileyen ve karsız kişiler olarak tanımlamaktadır (Adler, 1996; Akt. Aslıpek, 2014).

2.2.3 Carl Gustav Jung'ın Kişilik Kuramı

Jung'a göre kişilik enerji, algılama, değerlendirme ve dış dünya olmak üzere dört ölçüm aracı ile tanımlanmaktadır. Bunların sonunda insanlara içedönük tipler ve dışa dönük tipler olarak kişilik sınıflaması yapmıştır (Karakaya, 2013). İçe dönük insanlar duygu ve düşüncelerini iç dünyalarında yaşarken, dışa dönük insanlar dış dünyadaki sosyal faaliyetlerle ilgilenirler (Büyükuysal, 2016). Jung, Freud'un bilinç dışı kavramına farklı bir perspektif getirmiş ve nesilden nesile aktarılan ortak bir bilinç dışından yani kollektif bilinç dışından söz etmiştir. Bu görüşe göre kişilerin davranışları geçmişten etkilendiği gibi kişilerin sahip oldukları geleceğe yönelik amaçlarla da şekillenmektedir (Eren, 2007). Jung bu görüşleri temel alarak kişiliğe dair sekiz tipten söz etmektedir (Ekici, 2003). Bunlar;

2.2.3.1 Dışa Dönük Tipler

Kişinin ilgi ve enerjisinin dışa dönük olarak odaklanması genel anlamda dışa dönüklük olarak tanımlanabilir. Dışa dönük bireyler, daha çok kendisi dışındaki kaynaklardan daha çok enerji ve haz alan bireylerdir. Bunla birlikte dışa dönük bireyler etkin iletişim, etkileşimden, çeşitli aktivitelerde bulunmaktan ve kalabalık ortamlarda bulunmaktan haz duyarlar (Ekici, 2003).

2.2.3.2 İçe Dönük Tipler

İçe dönüklük kavramı, kişinin ilgi ve enerjisinin içe dönük olarak odaklanması olarak tanımlanabilir. İçe dönük bireylerin, enerji, haz ve güven kaynakları yine kendileridir. Bu bireyler ayrıntılara önem verir, bir konu üzerinde konuşmadan önce o konuyu iyice düşünmeye ve mantık süzgeçlerinden geçirmeye ihtiyaç duyarlar,

kişiler arası ilişkilerde çok başarılı olamayabilirler, bu nedenle arkadaş çevreleri çok geniş değildir (Ekici, 2003).

2.2.3.3 Duyusal Tipler

Duyusallık, genel anlamda kişinin duyuları yoluyla elde ettiği tecrübelerini algılama fonksiyonu olarak tanımlanabilir. Duyusal tipler çevresindeki detaylara odaklanarak dikkat gösterirler. Duyusal tipler genellikle geleneksel ve tanıdık gelen her şeyden hoşlanır ve bu yolla gerçekçi ilişkiler kurarlar. Bu bireyler, karşılaştıkları problemlerde geleneksel, standart yolları tercih eder, yeni beceriler edinmekten çok var olan becerilerini kullanmaktan haz duyarlar (Ekici, 2003).

2.2.3.4 Sezgisel Tipler

Sezgisellik, genel anlamda bireyin varsayımlarla belirli ilişki kalıpları oluşturarak hayatı anlamlandırmaya çalışması olarak açıklanabilir. Sezgisel tipler genellikle olaylara ya da olay örgülerine farklı perspektiften bakmaya çalışırlar. Dolayısıyla sezgisel tipler yoğun tecrübelere, maceralara ve yeniliklere ihtiyaç duyarlar. Bu bireyler, varsayımlar oluşturmaktan, yeni problemlerden ve bu problemlere çözüm yolları bulmaktan çok hoşlanırlar (Ekici, 2003).

2.2.3.5 Düşünen Tipler

Düşünen tipler genel olarak olay veya karşılaşılan durumları objektif bir bakış açısıyla, analitik yollara başvurarak analiz eden ve bu yolla rasyonel kararlar alan kişilerdir. Bu tip insanlar genellikle adaletli olmaya önem veren, duygularını pek belli edemeyen, objektif kararlar veren bireylerdir (Ekici, 2003).

2.2.3.6 Duygusal Tipler

Duygusal tipler genel anlamda karar verme veya değerlendirme sürecinde empatik anlayışı ve daha çok öznel (sübjektif) analizi kullanan kişilerdir. Bu tip bireyler genel olarak çevresiyle uyumlu, iyi ilişkiler kurabilen ve çevresine sempati

ile yaklaşan bireylerdir. Duygusal tipler uyuma çok önem veren ve insanları memnun etmekten hoşlanan kişilerdir. Genellikle karar alma sürecinde duyguları ağır bastığından zaman zaman yanlış kararlar alabilirler (Ekici, 2003).

2.2.3.7 Yargısal Tipler

Bireyin hayat içerisindeki mücadelesinde bir düzen oluşturabilmek için kararlılıkla davranma yolunu tercih etmesine yargısallık denir. Yargısal tipler genel olarak enerjilerini karşılaştıkları olayları anlamaktan çok bu olayları kontrol etmek için kullanırlar. Yargısal tipteki bireyler kendileri için önceden kararlaştırdıkları, sınırlarını belirledikleri düzenli bir dünya kurmak isterler. Bu tip insanlar genel olarak planlı, sistematik, dakik, titiz insanlardır ve sürprizlerden pek hoşlanmazlar (Ekici, 2003).

2.2.3.8 Algısal Tipler

Algısal tipler genel anlamda öğrenme merakı veya olayları anlama, anlamlandırma ihtiyaçları olan ve bu sebepten dünyayı anlama çabaları olan insanlardır. Algısal tipler sahip oldukları bilgileri derinlemesine araştırıp tam anlamıyla keşfedene kadar karar almayı erteleyebilirler. Bu tip insanlar yeni bilgi veya fikirleri keşfetmekten hoşlanırlar, esnek bir yaşam tarzını severler ve karar verme konusunda zorluk çekerler (Ekici, 2003).

2.2.4 Eysenck'in Kişilik Kuramı

Kişiliği oluşturan etmenler konusunda birçok farklı görüş olsa da hemen hemen tüm araştırmacılar bu etmenler içerisinde içe dönüklük ve dışa dönüklük üzerinde ortak kanıya varmaktadırlar. Bu kavramlar üzerinde yapılan çalışmalar Carl Jung'a kadar gitmektedir. Bu görüşe göre dışa dönük tipler çevreye ve durumlara uyum sağlayabilmek, sempatiklik, samimilik gibi özelliklere sahiptir. Aynı şekilde içe dönük tiplerin ise utangaç, çekingen ve kararsız özellikler taşıdığı

savunulmaktadır. Yine bu konuda önemli çalışmalar yapan isimlerden biri ise Eysenck'tir. Eysenck, içe dönük ve dışa dönük tipler arasındaki farkların kalıtsal olduğunu ortaya koymaktadır. Eysenck, Jung'un içedönüklük ve dışadönüklüğe dair yaptığı açıklamalara benzer açıklamalar yapsa da bu iki tip arasındaki farkların nedenine ilişkin görüşlerini kabul etmemektedir (Kuzgun, Şimşek, Balaban Salı, Pişkin, Yeşilyaprak, Deryakulu, Bıkmaz ve Özyurt, 2006). Eysenck, kişiliği biyolojik temelli bir yaklaşımla açıklamaktadır. Eysenck'in üç faktörlü kişilik modelinde Jung'un kuramındaki gibi dışa dönüklük ve içe dönüklük kavramları bulunmaktadır. İçe dönüklük, dışa dönüklük ve nevrozizm kavramlarıyla kişiliği açıklayan Eysenck, daha sonraları bu kavramların arasına psikotizmi ekleyerek bu modeli geliştirmiştir. Eysenck'in modeli bu temel kişilik özellikleri ve bunların kendi içlerinde ayrıldığı birçok alt kişilik özelliğine dayanmaktadır. Kişiler içsel ve dışsal tüm uyaranlara kendilerine özgü farklı tepkiler verirler. Bu tepkiler karşılaşılan uyarının şiddetine, kişinin içinde bulunduğu duruma, ve var olan tüm çevresel etmenlere göre farklılık, çeşitlilik gösterir. Verilen tepkiler yinelenir ve tepki sıklığı artarsa bu tepki kişi için alışkanlık haline gelir ve otomatikleşir (Uzunoğlu, 2006). Aslında Eysenck'in kuramında kişiliğin oluşumunu kronolojik olarak inceleyecek olursak, ilk seviye bireyin genetik sayesinde sahip olduğu özellikleri ve bazı özel uyarıları içinde barındırır. İkinci seviye, kişinin alışkanlıklarının temelinde ve belirli durum veya ortamlarda bulunularak kazandığı davranışlarını içine alır. Üçüncü seviye, bir önceki seviyeden kazanılmış birçok davranış içinden seçilen davranış eğilimlerinin belirli kişilik kalıplarının oluşumunu sağladığı evredir. Dördüncü evre ise son evredir ve kişinin sahip olduğu tipin ortaya çıktığı evredir (Şahabettinoğlu, 2015). Eysenck, kişiliği açıklarken üç kategoride topladığı kişilik tiplerinden söz etmiş ve bu üç kişilik tipinin sahip olunan duygu ve davranışlarla ilişkisi olduğunu

öne sürmüştür. Bu kişilik tiplerinden nörotizmin düşük benlik saygısı, mantık dışı davranışlar, korku, depresyon ve kaygıyı barındırırken, psikotizmin anti-sosyal davranışları, duyarsızlığı ve saldırganlığı barındırdığını, dışadönüklüğün ise sosyallik, espri yeteneği, geniş arkadaş çevresi durumlarını barındırdığı belirtilmektedir (Akt. Deniz ve Kesicioğlu, 2012; Eysenck ve Eysenck, 1975).

2.2.5 Eric From'un Kişilik Kuramı

Eric From, kişiliğin gelişimini bireyin içinde bulunduğu çevreyi ve sahip olduğu kültürü temel alarak açıklamaktadır. Bu kurama göre kişi gerek tarihsel gerek bireysel gelişim süreci içerisinde yalnızlığa yönlendirilmektedir ve bu durum kişinin kaygı yaşamasına sebep olmaktadır. Kişiyi sahip olduğu bu kaygıdan kurtaracak uyum veya savunma mekanizmaları (sevgi, robotlaşma, egemen olma, boyun eğme, yok etme gibi) oluşmaktadır (Köknel, 2005; Akt. Kocabulut, 2016).

From, psikolojinin kişinin kendisiyle, çevresiyle ve toplumla arasındaki etkileşimi incelediğini dile getirmektedir. Bu etkileşim sosyalleşme ve asimilasyon olmak üzere iki şekilde görülmektedir. Sosyalleşme bazı durumlarda sembiyotik ilişkilere, içe çekilme ve yıkıcılığa dönebilir. Bireyin çevresiyle etkileşiminde diğerlerine bağımlı olması durumu sembiyotik ilişkidir. Sembiyotik ilişkiye sahip bir birey yalnız kalmak istemediğinden karşısındaki bireye ya da kendisine zarar vererek güvensizliğinden kurtulma yolunu tercih eder. Bununla birlikte birey çevresiyle etkileşimlerinde sahip olduğu ortamı güvenli bir ortam haline getirmeye çalışarak içe çekilme, güven kazanmak amacıyla saldırgan davranışlar sergileme, güç gösterme şeklinde yıkıcılık yollarına da yönelebilir. Asimilasyon ise bireylerin çevreleriyle etkileşiminde yine çevresindeki birey ve nesnelere kendi lehine kullanma şeklinde ifade edilmektedir (Aslıpek, 2014).

Dolayısıyla bu kuram kişiliğin oluşumunu kalıtım ve sosyal çevre ile olan etkileşimini temel alarak açıklamaktadır.

2.2.6 Erik Erikson'un Psiko-sosyal Gelişim Kuramı

Psiko-sosyal gelişim kuramına göre kişilik gelişimi sekiz döneme ayrılarak incelemektedir. Gelişim sürecinde kritik dönemlerin önemine vurgu yapmaktadır (Senemoğlu, 2003). Erikson'a göre bireyin sosyal çevresi ve sahip olduğu genetik bazı özellikler psiko-sosyal gelişim için önemli rol oynamaktadır. Gelişim sürecindeki birey her gelişim döneminde bir karmaşayla karşılaşır (Erden ve Akman, 2008). Karşılan karmaşalar bireyin bir sonraki dönemine geçmesine engel olmasa da çözüme ulaşıncaya kadar bireyin hayatında önemli bir problem olarak kalmaktadır (Senemoğlu, 2003). Erikson'un psiko-sosyal gelişim dönemleri;

2.2.6.1 Temel Güvene Karşı Güvensizlik (0 – 1,5 Yaş)

Psiko-sosyal gelişimin ilk dönemi olan temel güvene karşı güvensizlik döneminin en önemli etkeni annedir. Bu dönemde bebek güven kavramına anne sayesinde sahip olmaktadır (Bacanlı, 1999; Akt. Şen, 2015). Bebeğin beslenme, uyku, bağırsaklarının çalışması gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması kazanacağı toplumsal güven için ilk ve önemli adımlardır. Bu kurama göre bebeklikte oluşan güven bebeğe verilen besinden ziyade bebeğin annesiyle arasındaki ilişkinin kalitesine bağlıdır (Erikson, 1984; Akt. Arslan, 2008). Bu dönemde temel güven duygusunu kazanan çocuk ilerleyen dönemlerde sosyal ilişkiler kurma konusunda rahat, kendine ve çevresine güven duyan bir birey olarak hayatını idame ettirebilecektir. Bu dönemde problemler yaşayan çocuklar ise bu karmaşayı çözene kadar özellikle sosyal ilişkilerinde kendine, çevresine güven konusunda problemler yaşarlar (Senemoğlu, 2003).

2.2.6.2 Özerkliğe Karşı Utanç ve Şüphe (1,5 – 3 Yaş)

Bu dönemde konuşmaya ve yürümeye başlayan çocuğun anneye olan bağı azalır ve özerklik kazanmaya başlar. Bununla birlikte tuvalet alışkanlığı kazanması da çocuğun özerklik kazanmasına yardımcı olur. Çocuğun bu dönemde özerklik kazanmasını etkileyecek en önemli etken ailesinin tutumudur. Baskıcı ya da aşırı koruyucu aile tutumu ile karşılaşan çocuk özerklik kazanmada büyük problemler yaşayabilir (Erden ve Akman, 2008). Bu dönemde çocuğun çevresini tanınmasına izin verilmezse ya da kısıtlanırsa, tuvalet eğitimi cezalandırıcı tutumla kazandırılmaya çalışılırsa, çocuk utanç ve şüphe duygularına sahip olacaktır. Bu tutumlara maruz kalan çocukların ileriki yaşantılarında başkalarına bağımlı olarak yaşayacakları ön görülmektedir (Burger, 2006; Akt. Sülek Şanlı, 2015).

2.2.6.3 Girişimciliğe Karşı Suçluluk (3 – 6 Yaş)

Bu dönemdeki çocuk gerek dil gerekse motor gelişimindeki olgunluk, hazırbulunuşluk ile birlikte çevresini daha atılgan ve hareketli araştırmaya başlayacaktır. Bu durum çocuğun girişkenliğinin arttığının göstergesidir ve girişkenlik artması bazı problem olabilecek davranışları beraberinde getirmektedir (Erikson, 1968; Akt. Senemoğlu, 2009). Bu dönemdeki çocuk cinsiyetini ve buna bağlı rolleri keşfetmeye odaklanmaktadır. Çocuğun bu dönemde karşılaşacağı ketleyici davranışlar onun suçluluk duymasına sebep olabilir ve ileride bu suçluluk duygusu girişkenliğine engel olabilir. Bununla birlikte bu dönemdeki çocukların her yaptığının onaylanması da problemlere yol açabilir (Jerry M., 2006).

2.2.6.4 Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu (6 – 12 Yaş)

Bu dönemdeki çocuk özellikle okulla birlikte motivasyonunu oyun oynamaktan ziyade üretime ve yaptığı işlerde başarılı olmaya yöneltmektedir. Başarısının çevresi tarafından görülmesi ve takdir edilmesi bu dönemdeki çocuğun ihtiyaçları

arasındadır. Fiziksel ve mental olgunluğa sahip, öğrenmeye ve üretmeye hazır olan çocuk ilgisini yetişkinlere ve onların yaşantısına yönlendirmektedir. Bu dönemdeki çocuk yaptığı işlerde başarı elde ederse özgüven kazanır. Dolayısıyla çalışmaya ve başarılı olmaya olan motivasyonu artar. Aksine yaptığı işlerde yeterli desteği alamayan, ortaya çıkardığı ürünler çevresi tarafından yeterli ilgiyi göremeyen çocuk başarısız olduğu düşüncesiyle aşağılık duygusuna kapılabilir (Erden ve Akman, 2008).

2.2.6.5 Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası (12 – 18 Yaş)

Bu dönemde özellikle ergenlikle birlikte kişi kendini öğrenmeye, kimlik bulmaya çalışır. Kişi benliğini sorgularken daha çok akranlarından etkilenmektedir. Bu dönemdeki kişi hızlı fizyolojik değişimlere uyum sağlamakla birlikte geleceğe yönelik planlar oluşturmaya odaklanmaktadır. Bu dönemde bireyin özellikle ailesi onunla saygı ve sevgi temelinde bir ilişki kurmalıdır. Bu dönemdeki birey kimlik kazanma karmaşasını başarılı bir şekilde atlarsa özgüven sahibi, kendinden emin ve başarılı bir birey olarak hayatını idame ettirebilir. Bu karmaşayı atlatamayan birey karmaşayı çözünceye kadar karar vermede güçlük çeken, geleceğe dönük kariyer planlarında sağlıklı seçimler yapamayan, sürekli karar değiştiren biri olarak yaşamını sürdürür (Senemoğlu, 2003).

2.2.6.6 Yakınlığa Karşı Yalnızlık (18 – 26 Yaş)

Bu dönemdeki birey, çevresiyle yakınlık kurmaya odaklanmaktadır. Kişi bu dönemde aile oluşturmak adına adım atmaya yolu yönelmektedir. Birey sosyal çevredeki hem karşı cins hem de hemsinleriyle ilişkiler kurmaya önem vermektedir. Bu dönemdeki karmaşada başarısız olan birey kendini sosyal çevreden soyutlayabilir ya da daha yüzeysel ilişkiler kurabilmektedir (Miller, 2008; Akt. Sülek Şanlı, 2015).

2.2.6.7 Üretkenliğe Karşı Durgunluk (26 – 65 Yaş)

Orta yetişkinlik yıllarını kapsayan bu dönemde, birey için önemli kavramlar üretkenlik ve verimliliklerdir. Bu dönemdeki bireyin topluma yararlı olabilecek işler yapması, sonraki kuşaklara rehberlik edebilmesi üretkenliğinin göstergeleridir. Üretkenlikten uzak olan bireyler başarısız olduğuna inanarak durgunluk dönemine girer ve çevresine, topluma karşı duyarsız kalabilir. Kendi çıkarlarını gözetken bir birey haline gelebilir (Erikson, 1980; Akt. Senemoğlu, 2009).

2.2.6.8 Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk (65 Yaş ve Üstü)

Yaşlılık yıllarını kapsayan bu dönemde kişi, yaşamı boyunca geçirdiği önceki dönemleri değerlendirir. Birey bu değerlendirmenin sonucunda geçmiş yaşantılarından memnun, karmaşaları problemsiz bir şekilde çözümlendiğine, çevresiyle ilişkilerinin gayet sağlıklı olduğuna, çevresi tarafından sevgi, saygı ve kabul gördüğüne, toplumsal anlamda üretken olduğuna kanaat getirmiş ise benlik bütünlüğüne ulaşmıştır. Bununla birlikte bundan sonrası için zamanının ve enerjisinin azalmış olması düşüncesi ise onun umutsuzluk yaşamasına sebebiyet vermektedir (Sayıl, 1997; Akt. Şen, 2015).

Yukarıda görüldüğü gibi kişiliğin bireylerin tutum, davranışlarını, sahip oldukları duygu durumları içerisinde barındırdığı için bireylerin sosyal faaliyetlerini ve sosyal çevrelerini belirlemeleri konularında önemli bir yerde olduğu görülmektedir.

2.3 Çoklu Zeka Kuramı

Zeka sözlük anlamı olarak ‘‘ Kişinin düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı’’ olarak tanımlanabilir.

1904 yılında Fransız Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, Binet ve arkadaşlarının ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin başarısız olabilmelerinin durumlarını tespit edebilmek amacıyla bir ölçek geliştirmeleri talep edilmiştir (Tuğrul ve Duran, 2003). Yapılan çalışmaların sonucunda zekanın ölçülebileceği ve kişinin zeka seviyesinin sayılarla ifade edilebileceği görüşü kazanılmıştır. Kabul edilen bu görüşe göre zeka doğumla gelen değişmez bir olgudur. Daha sonra yine bu alanda yapılan çalışmalar zekanın sabit olmadığı görüşünü literatüre kazandırmıştır. Bununla birlikte zekanın yaşantılar (deneyimler), çevresel faktörler ve kalıtsal yetenekler tarafından şekil alan, sabit olmayan bir olgu olduğu görüşü kabul görmüştür (Tuğrul ve Duran,2003). Aslında kabul görülen bu görüş kişinin yapabildiklerine odaklanmıştır. Daha sonradan Howard Gardner, Çoklu Zeka Kuramı ile bireyin yapabilecekleri yani potansiyelleri üzerine yoğunlaşmıştır (Talu, 1999). Çünkü Gardner' e göre kişi çeşitli düzeylerde zeka türleriyle doğar ve yetiştirilme durumuna göre sahip olduğu zeka türleri geliştirilebilir (Güneş ve Gökçek, 2010). Bu gelişim, kaynaklara ulaşma şansı, tarihsel ve kültürel etmenler, coğrafi etmenler, ailesel ve durumsal etmenlerle desteklenebilir ya da engellenebilir (Gün, 2012).

Çoklu zeka kuramını oluşturan zeka türleri;

2.3.1 Sözel Dilsel Zeka

Bu zeka türü dili etkin kullanabilme özelliğine sahip olma durumunu kapsamaktadır. Bu durum gerek sözel gerek yazı ile ya da her iki şekilde de olabilir (Talu, 1999). Soyut düşünme, espri yapabilme, kavram, şiir, hikaye, okuma, yazma, gramer, edebi ürünler ortaya çıkarma gibi özellikleri içerir (Güneş ve Gökçek, 2010). Bu zeka türü yüksek olan bireyler okuyarak, yazarak, kelimelerle oynayarak, mizahı kullanarak, konuşarak daha kolay öğrenebilirler (Erdem, 2005).

2.3.2 Mantıksal Matematiksel Zeka

Kuram, prensip ve nedensel ilişkileri anlama, anlamlandırma durumunu kapsar (Tuğrul ve Duran, 2003). Akıl yürütme ve sayılar zekası olarak da bilinen mantıksal matematiksel sokratik düşünme, kavramlar ve düşünceler arasındaki ilişki kurma ve anlama gibi özellikleri içerir (Başaran, 2004). Bu zeka türü yüksek olan bireyler ilişkileri kurgulayarak, akıl yürüterek, sayılarla düşünerek ve soyut modelleri tasarlayarak daha kolay öğrenirler. Bununla birlikte istatistik, matematik, mühendislik bilimleri, bilim insanı, fen bilimleri, ekonomi gibi alanlarda daha başarılı oldukları görülmektedir (Erdem,2005).

2.3.3 Görsel Uzamsal Zeka

Resimler ya da şekiller üzerine yoğunlaşan zeka türüdür (Başaran, 2004). Bu zeka türüne sahip olan kişi zihninde üç boyutlu şekilleri ayrıntılarıyla canlandırabilir (Talu, 1999). Şekillere, grafiklere olan ilgi bu zeka türünün göstergesidir (Tuğrul ve Duran, 2003). Bunlarla birlikte bulunulan mekânın konumunu, yönünü saptayabilme konusunu da içermektedir (Başaran, 2004). Bu zeka türü yüksek olan bireyler çizerek, zihinsel resimler oluşturarak ve hayal kurarak daha kolay öğrenirler. Bununla birlikte ressamlık, tasarımcılık, fotoğrafçılık, mimarlık ve mühendislik gibi alanlarda başarılı oldukları görülmektedir (Erdem, 2005).

2.3.4 Bedensel Kinestetik Zeka

Kişinin bedenini ve beden uzuvlarını etkili bir biçimde kontrol etmesini kapsar (Tuğrul ve Duran, 2003). Bu zeka türü gelişmiş olan bireyler beden hareketlerini, jest ve mimiklerini etkin bir şekilde kullanabilirler (Başaran, 2004). Bu zeka türü gelişmiş bireylerin en iyi öğrenme yolu yaparak yaşayarak öğrenmedir

(Gün, 2012). Bununla birlikte dans, kareografi, cerrahlık, oyunculuk gibi alanlarda başarılı oldukları görülmektedir (Erdem, 2005).

2.3.5 Müziksel Ritmik Zeka

Bu zeka türü duygu ve düşünceleri müzik ya da ritim yoluyla aktarabilme durumunu kapsar (Gün, 2012). Bu zeka türü gelişmiş bireyler ortamdaki sesleri rahatlıkla tanıyıp ayırt edebilirler (Tuğrul ve Duran, 2003). Ayrıca bu bireyler yaptıkları faaliyetlerle birlikte müzik dinlemekten hoşlanırlar (Gün, 2012). Yine bu bireyler enstrüman kullanarak, melodi veya ritim kullanarak daha kolay öğrenirler ve orkestra şefliği, besteci, müzisyenlik, müzik eleştirmenliği gibi alanlarda daha başarılı oldukları görülmektedir (Erdem, 2005).

2.3.6 Kişilerarası Zeka

Sosyal zeka olarak da adlandırılan bu zeka türü kişilerarası ilişkiler, iletişim ve empati yeteneğini kapsamaktadır (Talu, 1999). Bu zeka türü gelişmiş olan kişiler diğer insanların düşünce, duygu davranışlarını anlama ve yorumlamada iyi oldukları için ikna kabiliyetleri de oldukça yüksektir (Tuğrul ve Duran, 2003). Bu bireyler iletişim kurarak, işbirliği yaparak daha kolay öğrenirler ve rehberlik ve psikolojik danışma, öğretmenlik, psikoloji, siyaset gibi alanlarda daha başarılı oldukları görülmektedir (Erdem, 2005).

2.3.7 İçsel Zeka

Diğer zeka türlerini kapsayan bu zeka türü kişinin kendini tanıması, potansiyellerinin farkında olması ve öz saygısının yüksek olması durumlarını kapsar (Gün, 2012). Bu zeka türü gelişmiş olan bireylerin kişisel problemlerini çözebilme ve hedef belirleme kabiliyetleri yüksektir (Güneş ve Gökçek, 2010). Bu bireylerin yazarlık, sosyal hizmet uzmanlığı, psikoterapist, sanatçılık gibi alanlarda daha başarılı oldukları görülmektedir.

2.3.8 Doğa Zekası

Kurama en son eklenen bu zeka türü kişilerin doğayı, doğanın barındırdığı canlıları tanıma, araştırma ve anlama durumlarını kapsar (Talu, 1999). Bu bireyler genellikle gözlem yoluyla daha kolay öğrenirler ve biyoloji, organik kimya, zooloji, tıp, meteoroloji, botanik, arkeoloji gibi alanlarda daha başarılıdırlar (Erdem, 2005).

Yukarıda açıklaması verilen tüm zeka türleri empati ve kişilik tipleri kavramları kişinin sosyal hayatını, insan ilişkilerini ve iletişimlerini etkilemektedir. Kişilerin sahip olduğu zeka türlerinden gelişmiş olanları, bireylerin öğrenim hayatlarında seçtikleri alanları, meslek seçimlerini dolayısıyla da sosyal çevrelerini etkilemektedir.

2.4 İlgili Yayınlar

Bu bölümde konuya ilişkin yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Literatüre bakıldığında empati, kişilik tipleri ve çoklu zeka değişkenleri ile ilgili bazı araştırmalar şu şekildedir:

2.4.1 KKTC 'de Yapılan Araştırmalar

Dinçyürek (2004)' in "Üniversite Öğrencilerinin Empatik Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" başlıklı çalışması, Doğu Akdeniz Üniversitesi ve Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören toplamda 200 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ölçek olarak "Empati Becerileri Ölçeği" kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, sahip olunan empati becerisinin, cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık ifade etmediği saptanmıştır.

Tosun ve Güntaş (2018)' in "Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Beklentileri Ve Empati Eğilimleri: KKTC Örneği" başlıklı çalışması, KKTC' deki bir vakıf üniversitesine yeni kayıt yaptıran toplamda 205 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada ölçek olarak “Mesleki Sonuç Beklentisi ve Empati Eğilimleri Ölçeği” kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, sahip olunan empatik eğilimin, cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık ifade etmediği saptanmıştır.

2.4.2 Türkiye’ de Yapılan Araştırmalar

Yıldırım (1992)’ ın “Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı Öğrencileri ile Psikoloji Programı Öğrencilerinin Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Düzeyleri” başlıklı çalışması, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü içerisindeki bazı programlarla (PDR, EÖD, EYTPE ve EPÖ), Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü öğrencilerinden oluşan toplamda 211 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ölçek olarak Empatik Eğilim Ölçeği ve Empatik Beceri Ölçeği kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, PDR 1. sınıf öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri, Eğitim Bilimleri Bölümünün diğer programlarının 1. sınıf öğrencilerinden daha yüksekken; Psikoloji 1. sınıf öğrencileriyle arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bununla birlikte PDR 1. sınıf öğrencilerinin, empatik beceri düzeyleri ile diğer 1. sınıf öğrencilerinin sahip oldukları empatik beceri düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca PDR 4. sınıf öğrencilerinin sahip oldukları empatik beceri düzeyleri, PDR 1. sınıflardan ve Psikoloji 4. sınıfların empatik beceri düzeylerine göre daha iyi olduğu saptanmıştır.

Genç ve Kalafat (2008)’ın “Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları İle Empatik Becerilerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma” başlıklı çalışmaları, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim, Yabancı Diller ve Türkçe Öğretmenliği Bölümlerinde öğrenim gören toplamda 360 öğrenci ile birlikte yapılmıştır. Araştırmada Demokratik Tutum Ölçeği ve Empatik Eğilim Ölçeği

kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, empati puanları açısından cinsiyete ilişkin bir farkın olmadığı tespit edilmiştir.

Ekici ve Aybek (2010)'in “Öğretmen Adaylarının Empatik ve Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi” başlıklı çalışması Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan 1. ve 4. sınıf öğrencilerinden toplamda 671 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırmada California Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği ve Empatik Eğilim Ölçeği kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, kızların empatik eğilim düzeyleri, erkeklere oranla daha yüksektir. Bununla birlikte 4. sınıf öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri birinci sınıf öğrencilerine göre daha iyi olduğu sonucuna varılmıştır.

Kapıkıran, Kapıkıran ve Başaran (2010)'un “Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrencilerinin Empatik Eğilimler ve Algıladıkları Anne ve Baba Olumlu Sosyal Davranışları: Cinsiyetin Farklılaştırıcı Rolü” başlıklı çalışmaları, Dokuz Eylül Üniversitesi PDR öğrencilerinden 134, Ege Üniversitesi PDR öğrencilerinden 110 ve Pamukkale Üniversitesi PDR öğrencilerinden 104 olmak üzere toplam 345 öğrenci ile yapılmıştır. Bu öğrencilerin 183'ü kız, 162'si erkek, 103'ü birinci sınıf, 76'sı ikinci sınıf, 79'u üçüncü sınıf ve 87'si dördüncü sınıf öğrencisidir. Araştırmada Empatik Eğilim Ölçeği ve Çocuk ve Aile Ölçeği kullanılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre, cinsiyet ve empatik eğilim arasındaki ilişki incelendiğinde kızların, empatik eğilim açısından erkeklere oranla daha iyi olduğu tespit edilmiştir.

Karataş (2012)'in “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Empatik Becerileri ve Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi” başlıklı çalışması Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ndeki 174' ü kız, 158'i erkek olmak üzere toplamda 332 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırmada Empatik Beceri Ölçeği ve Coopersmiht Benlik Saygısı Envanteri kullanılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre,

erkek öğrencilerin empatik beceri puan ortalamaları kızlara göre daha yüksektir. Bununla birlikte Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik öğrencilerinin sahip oldukları empatik beceri puan ortalamaları, diğer bölüm öğrencilerine oranla daha yüksektir. Ayrıca 1. ve 4. sınıflar karşılaştırıldığında, 4. sınıfların empatik beceri puanları daha yüksek olarak tespit edilmiştir.

Şahin ve Ünüvar (2011)'ın "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Empatik Becerileri ve Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi" başlıklı çalışmaları Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe, İngilizce, Okulöncesi, Güzel Sanatlar ve Fen Bilgisi Öğretmenliği Programlarında öğrenin gören toplamda 317 öğrenci ile birlikte yapılmıştır. Araştırmada Empatik Beceri Ölçeği ve Eysenck Kişilik Anketi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, empati puanlarında cinsiyete göre manalı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte erkeklerin psikotizm puanlarının kızlardan, kızların yalan puanlarının ise erkeklerden daha yüksek olduğu, dışa dönüklük ve nörotisizm puanlarının cinsiyete göre manalı bir fark ifade etmediği saptanmıştır.

Deniz ve Kesicioğlu (2012)'nin "Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kişilik Özelliklerinin Bazı Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi" başlıklı çalışmaları Türkiye'nin beş üniversitesindeki Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalında toplamda 449 öğrenci ile birlikte yapılmıştır. Araştırmada Eysenck Kişilik Anketi- Kısaltılmış Formu kullanılmıştır. Bu araştırmada elde edilen bulgularda Eysenck Kişilik Envanteri' ne göre, erkek öğrencilerin yalan alt boyutundan aldıkları puanların kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu, dışa dönüklük puanlarının erkek ve kız öğrenciler için benzer oldukları görülmektedir. Bununla birlikte nörotizm puanlarının kız öğrencilerde, psikotizm puanlarının ise erkek öğrencilerde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tunç ve Aliyev (2015)'in "Lisansüstü Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi" başlıklı çalışmaları Gaziantep' teki üniversitelerin Sürekli Eğitim Merkezlerinin açtıkları programlardan ve lisansüstü programlardan toplamda 214 öğrenci ile birlikte yapılmıştır. Araştırmada, Eysenck Kişilik Envanteri kullanılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgularda Eysenck Kişilik Envanterine göre, kız öğrencilerin nörotizm alt boyutundan elde puanlar, erkek öğrencilerin puanlarından daha yüksek olduğu, psikotizm ve dışa dönüklük puanlarında cinsiyete göre bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Kural, Türkmen ve Dilek (2016)'in "Bartın Üniversitesi BESYO Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları ile Kişilik Özellikleri İlişkisinin Araştırılması" başlıklı çalışmaları Bartın Üniversitesi BESYO Bölümünden toplamda 243 öğrenci ile birlikte yapılmıştır. Araştırmada Sosyal Medya Tutum Ölçeği ve Eysenck Kişilik Anketi – Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu kullanılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgularda Eysenck Kişilik Envanterine göre, erkek öğrencilerin yalan alt boyutundan aldıkları puanların, kadınların aldıkları puanlardan daha yüksek olduğu, dışa dönüklük, nörotizm ve psikotizm puanlarında cinsiyete göre bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Tunç ve Kaygas (2016)'ın "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kişilerarası İlişki Tarzları ve Psikolojik Eğilimlerinin İncelenmesi" başlıklı çalışmaları Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümlerinden toplamda 572 öğrenci ile birlikte yapılmıştır. Araştırmada Eysenck Kişilik Envanteri (Kısa Form), ve Kişilerarası İlişki Tarzları Ölçeği kullanılmıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgularda Eysenck Kişilik Envanterine göre, kızların dışadönüklüğünün erkeklere oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bununla

birlikte psikotizm alt boyutunun 3. ve 4. sınıf öğrencilerinde, 1. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

2.4.3 Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Turnage, Hong, Stevenson ve Edwards (2001)'in "Social Work Students' Perceptions of Themselves and Others: Self-Esteem, Empathy, and Forgiveness" başlıklı çalışmaları Florida'da bir üniversitedeki toplamda 86 kişi ile birlikte yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, kadınların duygusal empati puanlarının, erkeklere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Mestre, Samper, Frias ve Tur (2009)'un "Are Women More Empathetic than Men? A Longitudinal Study in Adolescence" başlıklı çalışmaları 13 – 16 yaşları arasındaki toplamda 505 kişi ile birlikte yapılmıştır. Araştırmada Index of Empathy for Children and Adolescents by Bryant and the Interpersonal Reactivity Index by Davis kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, kadınların empati düzeylerinin, erkeklere oranla daha iyi durumda olduğu tespit edilmiştir.

Michalska, Kinzler ve Decety (2013)'nin "Age-Related Sex Differences In Explicit Measures Of Empathy Do Not Predict Brain Responses Across Childhood And Adolescence" başlıklı çalışmaları Bryant Empati Ölçeğini tamamlayan ve incinmekte olan insanları tasvir eden animasyon klipleri izlerken taranan 4 – 18 yaş arasındaki toplam 65 çocuk ile birlikte yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, kadınların sahip oldukları empatinin, erkeklere oranla daha iyi olduğu tespit edilmiştir.

Díaz-Narváez, Coronado, Bilbao, González, Padilla, Howard, Silva, Bullen, Gutierrez, Villalba, Rioja, Huberman, Carrasco ve Utsman (2015)'in "Empathy Gender in Dental Students in Latin America: An Exploratory and Cross-Sectional Study" başlıklı çalışmaları altı Latin Amerika ülkesinden on sekiz diş hekimliği

fakültesinde okuyan 4407 öğrenci ile birlikte yapılmıştır. Araştırmada, Jefferson Scale of Empathy for dental students (S version) kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, cinsiyetler arasında empati açısından anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Margalit ve Eysenck (1990)'in "Prediction Of Coherence In Adolescence: Gender Differences In Social Skills, Personality, And Family Climate" başlıklı çalışmaları 371'i erkek, 371'i kadın olmak üzere toplamda 742 kişi ile birlikte yapılmıştır. Araştırmada Sense of Coherence scale, and the Hebrew adaptations for the Social Skills Checklist, the Family Environment Scale, and the Junior Eysenck Personality Questionnaire ölçekleri kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, erkeklerin psikotizm puanlarının, kadınlardan daha yüksek, kadınların ise nörotisizm puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sanderman, Eysenck ve Arrindell (1991)'in "Cross-Cultural Comparisons of Personality: The Netherlands and England" başlıklı çalışmaları 401'i erkek, 475'i kadın olmak üzere toplamda 876 kişi ile birlikte yapılmıştır. Araştırmada Eysenck Kişilik Anketi'nin Hollanda versiyonu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, erkeklerin psikotizm ve dışa dönüklük alt ölçeklerinden kadınlara göre daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir.

Bölüm 3

YÖNTEM

Bu çalışmada empati, kişilik tipleri ve çoklu zeka türleri değişkenleri arasındaki ilişki incelenip, elde edilen veriler sayısal ifadelerle gösterileceği için nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır.

3.1 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Doğu Akdeniz Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemi ise Doğu Akdeniz Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinden Türkçe programda okuyan öğrencilerden rastgele örnekleme yöntemi ile 120'si kadın, 109'u erkek olmak üzere toplamda 229 kişi oluşturmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Yapısı

	N
Kadın	120
Erkek	109
1. Sınıf	42
2. Sınıf	48
3. Sınıf	68
4. Sınıf	71

3.2 Veri Toplama Araçları

3.2.1 Kişisel Bilgi Formu

Kişilerin cinsiyet ve sınıf düzeylerini öğrenmek amacıyla kullanılmıştır.

3.2.2 Temel Empati Ölçeği

Jolliffe ve Farrington (2006) tarafından geliştirilen temel empati ölçeği ilk olarak kırk madde olarak geliştirilmiş, daha sonra yapılan çalışmalar neticesinde yirmi maddeye düşürülmüş olan beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçek dokuzu bilişsel empati, on biri ise duygusal empatiyi ölçen toplam yirmi maddeden oluşmaktadır. Duygusal boyutun güvenirlik katsayısı .85, bilişsel boyutun ise .79 olarak belirlenmiştir (Topçu, Erdur Baker ve Çapa Aydın, 2010). Topçu, Erdur Baker ve Çapa Aydın (2010) tarafından Türkçeye çevrilen ölçeğin yapı geçerliği, .70 ile .05 arasında , güvenirliği ise duygusal boyut için .76, bilişsel boyut için .80 olarak saptanmıştır.

3.2.3 Eysenck Kişilik Anketi – Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu

Kişiliği psikotizm, dışa dönüklük ve nörotizm olmak üzere üç ana başlıkta inceleyen bu ölçek yirmi dört maddeden oluşan Evet(1) Hayır(0) formatında bir ölçektir. Ölçeğin güvenirlik katsayıları, dışa dönüklük için .78, psikotizm için .42 ve nörotizm için .65 olarak bulunmuştur (Karancı, Dirik ve Yorulmaz, 2007). Karancı, Dirik ve Yorulmaz (2007) tarafından Türkçeye çevrilen ölçeğin güvenirliği, nörotizm, dışa dönüklük, psikotizm ve yalan alt ölçekleri için .82, .84, .69 ve .69 olarak saptanmıştır.

3.2.4 Çoklu Zeka Kuramı Değerlendirme Ölçeği

Sekiz zeka türünü ölçen Çoklu Zeka Kuramı Değerlendirme Ölçeği, 80 sorudan oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Seber (2001) tarafından Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Ölçeğin güvenirliği için yapılan çalışmada Cronbach Alpha katsayısı .92 olarak hesaplanmıştır (Güneş ve Gökçek, 2010).

3.3 Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri SPSS paket programı ile bilgisayar ortamında yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Pearson momentler çarpımı ve bağımsız gruplar arası 't' test kullanılmıştır.

Bölüm 4

BULGULAR

Bu bölümde, Doğu Akdeniz Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Türkçe Lisans Programı öğrencilerinin sahip oldukları empati, kişilik tipleri ve çoklu zeka türleri arasındaki ilişkinin incelenmesine ve bununla birlikte cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre farklılık durumlarına yer verilmiştir.

4.1 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Empati, Kişilik Tipleri ve Çoklu Zeka Türleri Değişkenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 2: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Empati Kişilik Tipleri ve Çoklu Zeka Türlerine İlişkin Korelasyon Sonuçları

Korelasyon Sonuçları	Bilişsel E.	Duygusal E.	Nörotizm	Dışadönüklük	Psikotizm	Yalan	SDZ	MMZ	GUZ	MRZ	DZ	KZ	BKZ	İZ
Bilişsel E.														
Duygusal E.	,231**													
Nörotizm	-,055	,062												
Dışadönüklük	-,066	-,063	-,199**											
Psikotizm	-,096	,032	,103	,010										
Yalan	,106	,000	-,152*	-,046	-,343**									
SDZ	,038	-,199**	-,056	,115	-,008	,118								
MMZ	-,084	-,029	,348**	,499**	,174**	,205**	,129							
GUZ	,093	,089	,084	,104	-,081	,184**	,194**	,157*						
MRZ	,032	-,013	-,003	,121	-,048	,047	,212**	,043	,316**					
DZ	-,054	-,117	-,006	,034	-,084	,081	,187**	,075	,346**	,255**				
KZ	,079	-,018	-,060	,399**	-,094	,069	,328**	,171**	,289**	,264**	,230**			
BKZ	,117	-,002	-,070	,312**	-,015	,007	,089	,170*	,343**	,316**	,270**	,476**		
İZ	,124	-,068	-,053	,038	,136*	,085	,362**	,095	,130*	,171**	,202**	,317**	,273**	

*p<0,05

**p<0,01

Araştırmaya göre, değişkenler arasındaki korelasyonlara bakıldığında bilişsel empati ile duygusal empati arasında olumlu yönde ($r=,231;p<,05$), bilişsel empati ile nörotisizm arasında negatif yönde ($r=-,055;p<,05$), bilişsel empati ile dışa dönüklük arasında negatif yönde ($r=-,066;p<,05$), bilişsel empati ile psikotizm arasında negatif yönde ($r=-,096;p<,05$), bilişsel empati ile yalan arasında olumlu yönde ($r=-,106;p<,05$), bilişsel empati ile MMZ arasında negatif yönde ($r=-,084;p<,05$), bilişsel empati ile GUZ arasında olumlu yönde ($r=,093;p<,05$), bilişsel empati ile DZ arasında negatif yönde ($r=-,054;p<,05$), bilişsel empati ile KZ arasında olumlu yönde ($r=,079;p<,05$), bilişsel empati ile BKZ arasında olumlu yönde ($r=,117;p<,05$), bilişsel empati ile İZ arasında olumlu yönde ($r=,124;p<,05$) bir ilişki saptanmıştır. Bilişsel empati ile SDZ ve MRZ arasında $p>,05$ olduğundan korelasyon yorumlanamamaktadır. Duygusal empati ile nörotisizm arasında olumlu yönde ($r=,062;p<,05$), duygusal empati ile dışa dönüklük arasında negatif yönde ($r=-,063;p<,05$), duygusal empati ile SDZ arasında negatif yönde ($r=-,199;p<,05$), duygusal empati ile GUZ arasında olumlu yönde ($r=,089;p<,05$), duygusal empati ile DZ arasında negatif yönde ($r=-,117;p<,05$), duygusal empati ile İZ arasında negatif yönde ($r=-,068;p<,05$) bir ilişki saptanmıştır. Duygusal empati ile psikotizm, yalan, MMZ, MRZ, KZ ve BKZ arasında $p>,05$ olduğundan ilişki yorumlanamamaktadır. Nörotisizm ile dışa dönüklük arasında negatif yönde ($r=-,199;p<,05$), nörotisizm ile psikotizm arasında olumlu yönde ($r=,103;p<,05$), nörotisizm ile yalan arasında negatif yönde ($r=-,152;p<,05$), nörotisizm ile SDZ arasında negatif yönde ($r=-,056;p<,05$), nörotisizm ile MMZ arasında olumlu yönde ($r=,348;p<,05$), nörotisizm ile GUZ arasında olumlu yönde ($r=,084;p<,05$), nörotisizm ile KZ arasında negatif yönde ($r=-,060;p<,05$), nörotisizm ile BKZ arasında negatif yönde ($r=-,070;p<,05$), nörotisizm ile İZ arasında negatif yönde ($r=-,053;p<,05$) bir ilişki saptanmıştır.

Nörotizm ile MRZ ve DZ arasında $p > ,05$ olduğundan ilişki yorumlanamamaktadır. Dışa dönüklük ile yalan arasında negatif yönde ($r = -,046; p < ,05$), dışa dönüklük ile SDZ arasında olumlu yönde ($r = ,115; p < ,05$), dışa dönüklük ile MMZ arasında olumlu yönde ($r = ,499; p < ,05$), dışa dönüklük ile GUZ arasında olumlu yönde ($r = ,104; p < ,05$), dışa dönüklük ile MRZ arasında olumlu yönde ($r = ,121; p < ,05$), dışa dönüklük ile KZ arasında olumlu yönde ($r = ,399; p < ,05$), dışa dönüklük ile BKZ arasında olumlu yönde ($r = ,312; p < ,05$) bir ilişki saptanmıştır. Dışa dönüklük ile psikotizm, DZ ve İZ arasında $p > ,05$ olduğundan ilişki yorumlanamamaktadır. Psikotizm ile yalan arasında negatif yönde ($r = -,343; p < ,05$), psikotizm ile MMZ arasında olumlu yönde ($r = ,174; p < ,05$), psikotizm ile GUZ arasında negatif yönde ($r = -,081; p < ,05$), psikotizm ile MRZ arasında negatif yönde ($r = -,048; p < ,05$), psikotizm ile DZ arasında negatif yönde ($r = -,084; p < ,05$), psikotizm ile KZ arasında negatif yönde ($r = -,094; p < ,05$), psikotizm ile İZ arasında olumlu yönde ($r = ,136; p < ,05$) bir ilişki saptanmıştır. Psikotizm ile SDZ ve BKZ arasında $p < ,05$ olduğundan ilişki yorumlanamamaktadır. Yalan ile SDZ arasında olumlu yönde ($r = ,118; p < ,05$), yalan ile MMZ arasında olumlu yönde ($r = ,205; p < ,05$), yalan ile GUZ arasında olumlu yönde ($r = ,184; p < ,05$), yalan ile MRZ arasında olumlu yönde ($r = ,047; p < ,05$), yalan ile DZ arasında olumlu yönde ($r = ,081; p < ,05$), yalan ile KZ arasında olumlu yönde ($r = ,069; p < ,05$), yalan ile İZ arasında olumlu yönde ($r = ,085; p < ,05$) bir ilişki saptanmıştır. Yalan ile BKZ arasında $p > ,05$ olduğundan ilişki yorumlanamamaktadır. SDZ ile MMZ arasında olumlu yönde ($r = ,129; p < ,05$), SDZ ile GUZ arasında olumlu yönde ($r = ,194; p < ,05$), SDZ ile MRZ arasında olumlu yönde ($r = ,212; p < ,05$), SDZ ile DZ arasında olumlu yönde ($r = ,187; p < ,05$), SDZ ile KZ arasında olumlu yönde ($r = ,328; p < ,05$), SDZ ile BKZ arasında olumlu yönde ($r = ,089; p < ,05$), SDZ ile İZ arasında olumlu yönde ($r = ,362; p < ,05$) bir ilişki saptanmıştır. MMZ ile GUZ arasında olumlu yönde

($r=,157;p<,05$), MMZ ile DZ arasında olumlu yönde ($r=,075;p<,05$), MMZ ile KZ arasında olumlu yönde ($r=,171;p<,05$), MMZ ile BKZ arasında olumlu yönde ($r=,170;p<,05$), MMZ ile İZ arasında olumlu yönde ($r=,095;p<,05$) bir ilişki saptanmıştır. MMZ ile MRZ arasında $p>,05$ olduğundan ilişki yorumlanamamaktadır. GUZ ile MRZ arasında olumlu yönde ($r=,316;p<,05$), GUZ ile DZ arasında olumlu yönde ($r=,346;p<,05$), GUZ ile KZ arasında olumlu yönde ($r=,289;p<,05$), GUZ ile BKZ arasında olumlu yönde ($r=,343;p<,05$), GUZ ile İZ arasında olumlu yönde ($r=,130;p<,05$) bir ilişki saptanmıştır. MRZ ile DZ arasında olumlu yönde ($r=,255;p<,05$), MRZ ile KZ arasında olumlu yönde ($r=,264;p<,05$), MRZ ile BKZ arasında olumlu yönde ($r=,316;p<,05$), MRZ ile İZ arasında olumlu yönde ($r=,171;p<,05$) bir ilişki saptanmıştır. DZ ile KZ arasında olumlu yönde ($r=,230;p<,05$), DZ ile BKZ arasında olumlu yönde ($r=,270;p<,05$), DZ ile İZ arasında olumlu yönde ($r=,202;p<,05$) bir ilişki saptanmıştır. KZ ile BKZ arasında olumlu yönde ($r=,476;p<,05$), KZ ile İZ arasında olumlu yönde ($r=,317;p<,05$) ve BKZ ile İZ arasında da olumlu yönde ($r=,273;p<,05$) bir ilişki saptanmıştır.

4.2 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Empati, Kişilik Tipleri ve Çoklu Zekanın Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesi

4.2.1 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bilişsel Empati Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 3: PDR Öğrencilerinin Sahip oldukları Bilişsel Empatiye İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
Kadın	120	29,2167	2,87026
Erkek	109	29,4679	3,52391

Katılımcıların cinsiyete ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde katılan kadın öğrencilerin (N=120) bilişsel empati ortalamalarının 29,2167, erkek öğrencilerin (N=109) ise bilişsel empati ortalamalarının 29,4679 olduğu görülmektedir.

Tablo 4: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bilişsel Empati Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin T-Test Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Kadın	120	29,2167	2,87026	227	-,594	,553
Erkek	109	29,4679	3,52391			

Araştırmaya göre bilişsel empati düzeyleri cinsiyete göre manalı bir farklılık göstermemektedir, $t_{(227)}=-,594$, $p>,05$.

4.2.2 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Duygusal Empati Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 5: PDR Öğrencilerinin Sahip oldukları Duygusal Empatiye İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
Kadın	120	28,4833	4,14847
Erkek	109	28,4587	3,95702

Katılımcıların cinsiyete ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde katılan kadın öğrencilerin (N=120) duygusal empati ortalamalarının 28,4833, erkek öğrencilerin (N=109) ise duygusal empati ortalamalarının 28,4587 olduğu görülmektedir.

Tablo 6: PDR Öğrencilerinin Sahip oldukları Duygusal Empatiye İlişkin T-Test Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	P
Kadın	120	28,4833	4,14847	227	,046	,963
Erkek	109	28,4587	3,95702			

Araştırmaya göre duygusal empati düzeyleri cinsiyete göre manalı bir fark göstermemektedir, $t_{(227)}=,046$, $p>,05$.

4.2.3 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Nörotisizm Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 7: PDR Öğrencilerinin Sahip oldukları Nörotisizm Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
Kadın	120	3,6500	1,59120
Erkek	109	3,2294	1,58484

Katılımcıların cinsiyete ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde katılan kadın öğrencilerin (N=120) nörotisizm ortalamalarının 3,6500, erkek öğrencilerin (N=109) ise nörotisizm ortalamalarının 3,2294 olduğu görülmektedir.

Tablo 8: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Nörotisizm Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Kadın	120	3,6500	1,59120	227	2,002	,047
Erkek	109	3,2294	1,58484			

Araştırmaya göre nörotisizm puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir, $t_{(227)}=2,002$, $p<,0$. Kadın öğrencilerin nörotisizm puanları

(\bar{x} =3,6500), erkek öğrencilerin nörotizm puanlarına (\bar{x} =3,2294) göre daha yüksektir. Bu bulgu, nörotizm ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu şeklinde de yorumlanabilir.

4.2.4 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Dışa Dönüklük Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 9: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Dışa Dönüklük Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
Kadın	120	4,2333	1,85497
Erkek	109	3,7706	1,97968

Katılımcıların cinsiyete ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde katılan kadın öğrencilerin (N=120) dışadönüklük ortalamalarının 4,2333, erkek öğrencilerin (N=109) ise dışadönüklük ortalamalarının 3,7706 olduğu görülmektedir.

Tablo 10: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Dışadönüklük Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Kadın	120	4,2333	1,85497	227	1,826	,069
Erkek	109	3,7706	1,97968			

Araştırmaya göre dışa dönüklük cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermemektedir, $t_{(227)}=1,826$, $p>,05$.

4.2.5 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Psikotizm Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 11: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Psikotizm Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
Kadın	120	1,7250	1,09975
Erkek	109	1,9908	1,25827

Katılımcıların cinsiyete ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde katılan kadın öğrencilerin (N=120) psikotizm ortalamalarının 1,7250, erkek öğrencilerin (N=109) ise psikotizm ortalamalarının 1,9908 olduğu görülmektedir.

Tablo 12: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Psikotizm Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	P
Kadın	120	1,7250	1,09975	227	-1,706	,089
Erkek	109	1,9908	1,25827			

Araştırmaya göre psikotizm cinsiyete göre manidar bir farklılık göstermemektedir, $t_{(227)}=-1,706$, $p>,05$.

4.2.6 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Yalan Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 13: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Yalan Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
Kadın	120	3,5750	1,54845
Erkek	109	3,1376	1,77674

Katılımcıların cinsiyete ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde katılan kadın öğrencilerin (N=120) yalan ortalamalarının 3,5750, erkek öğrencilerin (N=109) ise yalan ortalamalarının 3,1376 olduğu görülmektedir.

Tablo 14: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Yalan Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	T	P
Kadın	120	3,5750	1,54845	227	1,990	,048
Erkek	109	3,1376	1,77674			

Araştırmaya göre yalan puanları cinsiyete göre manidar bir farklılık göstermektedir, $t_{(227)}=1,990$, $p<,05$. Kadın öğrencilerin yalan puanları ($\bar{x}=3,5750$), erkek öğrencilerin yalan puanlarına ($\bar{x}=3,1376$) göre daha yüksektir. Bu bulgu yalan ile cinsiyet arasında manalı bir ilişkinin olduğu şeklinde de ifade edilebilir.

4.2.7 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Sözel – Dilsel Zeka Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 15: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları SDZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
Kadın	120	27,2583	4,86886
Erkek	109	25,5138	4,92276

Katılımcıların cinsiyete ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde katılan kadın öğrencilerin (N=120) SDZ ortalamalarının 27,2583, erkek öğrencilerin (N=109) ise SDZ ortalamalarının 25,5138 olduğu görülmektedir.

Tablo 16: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları SDZ Puanlarına İlişkin T-Test

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	P
Kadın	120	27,2583	4,86886	227	2,694	,008
Erkek	109	25,5138	4,92276			

Araştırmaya göre SDZ puanları cinsiyete göre manidar bir farklılık göstermektedir, $t_{(227)}=2,694$, $p<,05$. Kadın öğrencilerin SDZ ($\bar{x}=27,2583$), erkek öğrencilerin SDZ göre daha yüksektir. Bu bulgu SDZ ile cinsiyet arasında manidar bir ilişkinin olduğu şeklinde de ifade edilebilir.

4.2.8 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Mantıksal Matematiksel Zeka

Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 17: PDR Öğrencilerin Sahip Oldukları MMZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
Kadın	120	5,1500	1,50991
Erkek	109	4,5688	1,62940

Katılımcıların cinsiyete ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde katılan kadın öğrencilerin (N=120) MMZ ortalamalarının 5,1500, erkek öğrencilerin (N=109) ise MMZ ortalamalarının 4,5688 olduğu görülmektedir.

Tablo 18: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları MMZ Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	P
Kadın	120	5,1500	1,50991	227	2,801	,006
Erkek	109	4,5688	1,62940			

Araştırmaya göre MMZ puanları cinsiyete göre manidar bir fark göstermektedir, $t_{(227)}=2,01$, $p<,05$. Kadın öğrencilerin MMZ puanları ($\bar{x}=5,1500$), erkek öğrencilerin MMZ puanlarına göre daha yüksektir. Bu bulgu MMZ ile cinsiyet arasında manidar bir ilişkinin olduğu şeklinde de yorumlanabilir.

4.2.9 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Görsel Uzamsal Zeka Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 19: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları GUZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
Kadın	120	28,5333	6,07645
Erkek	109	24,9358	6,00659

Katılımcıların cinsiyete ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde katılan kadın öğrencilerin (N=120) GUZ ortalamalarının 28,5333, erkek öğrencilerin (N=109) ise GUZ ortalamalarının 24,9358 olduğu görülmektedir.

Tablo 20: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları GUZ Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Kadın	120	28,5333	6,07645	227	4,499	,000
Erkek	109	24,9358	6,00659			

Araştırmaya göre GUZ puanları cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermektedir, $t_{(227)}=4,499$, $p<,05$. Kadın öğrencilerin GUZ puanları ($\bar{x}=28,5333$), erkek öğrencilerin GUZ puanlarına ($\bar{x}=24,9358$) göre daha yüksektir. Bu bulgu GUZ ile cinsiyet arasında manalı bir ilişkinin olduğu şeklinde de ifade edilebilir.

4.2.10 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Müziksel Ritmik Zeka Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 21: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları MRZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
Kadın	120	24,7167	7,71355
Erkek	109	22,9358	8,77736

Katılımcıların cinsiyete ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde katılan kadın öğrencilerin (N=120) MRZ ortalamalarının 24,7167, erkek öğrencilerin (N=109) ise MRZ ortalamalarının 22,9358 olduğu görülmektedir.

Tablo 22: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları MRZ Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Kadın	120	24,7167	7,71355	227	1,634	,104
Erkek	109	22,9358	8,77736			

Araştırmaya göre MRZ cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, $t_{(227)}=1,634$, $p>,05$.

4.2.11 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Doğa Zekası Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 23: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları DZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
Kadın	120	26,5833	7,60206
Erkek	109	26,5505	7,70340

Katılımcıların cinsiyete ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde katılan kadın öğrencilerin (N=120) DZ ortalamalarının 26,5833, erkek öğrencilerin (N=109) ise DZ ortalamalarının 26,5505 olduğu görülmektedir.

Tablo 24: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları DZ Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Kadın	120	26,5833	7,60206	227	,032	,974
Erkek	109	26,5505	7,70340			

Araştırmaya göre DZ cinsiyete göre manalı bir fark göstermemektedir, $t_{(227)}=,032$, $p>,05$.

4.2.12 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Kişilerarası Zeka Puanlarının

Cinsiyet Değişkenine İlişkin İncelenmesi

Tablo 25: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları KZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
Kadın	120	31,7833	5,41579
Erkek	109	29,6697	6,04773

Katılımcıların cinsiyete ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde katılan kadın öğrencilerin (N=120) KZ ortalamalarının 31,7833, erkek öğrencilerin (N=109) ise KZ ortalamalarının 29,6697 olduğu görülmektedir.

Tablo 26: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları KZ Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Kadın	120	31,7833	5,41579	227	2,790	,006
Erkek	109	29,6697	6,04773			

Araştırmaya göre kişilerarası zeka puanları cinsiyete göre anlamlı fark göstermektedir, $t_{(227)}=2,790$, $p<,05$. Kadın öğrencilerin KZ puanları ($\bar{x}=31,7833$), erkek öğrencilerin KZ puanlarına ($\bar{x}=29,6697$) göre daha yüksektir. Bu bulgu KZ ile cinsiyet arasında manalı bir ilişkinin olduğu şeklinde de ifade edilebilir.

4.2.13 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bedensel Kinestetik Zeka

Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 27: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları BKZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
Kadın	120	28,3500	5,96721
Erkek	109	27,3303	6,48082

Katılımcıların cinsiyete ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde katılan kadın öğrencilerin (N=120) BKZ ortalamalarının 28,3500, erkek öğrencilerin (N=109) ise BKZ ortalamalarının 27,3303 olduğu görülmektedir.

Tablo 28: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları BKZ Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Kadın	120	28,3500	5,96721	227	1,240	,216
Erkek	109	27,3303	6,48082			

Araştırmaya göre BKZ cinsiyete göre manalı bir fark göstermemektedir, $t_{(227)}=1,240$, $p>,05$.

4.2.14 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları İçsel Zeka Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 29: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları İZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
Kadın	120	28,8083	4,65859
Erkek	109	29,2661	5,61849

Katılımcıların cinsiyete ilişkin betimsel istatistikleri incelendiğinde katılan kadın öğrencilerin (N=120) İZ ortalamalarının 28,8083, erkek öğrencilerin (N=109) ise İZ ortalamalarının 29,2661 olduğu görülmektedir.

Tablo 30: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları İZ Puanlarına İlişkin T-Test Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Kadın	120	28,8083	4,65859	227	-,673	,501
Erkek	109	29,2661	5,61849			

Araştırmaya göre İZ puanları cinsiyete göre manalı bir fark göstermemektedir, $t_{(227)}=-,673$, $p>,05$.

4.3 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Empati, Kişilik Tipleri ve Çoklu Zekanın Sınıf Düzeyi Değişkeni Açısından İncelenmesi

4.3.1 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bilişsel Empati Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 31: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bilişsel Empati Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
1	42	29,6667	2,91896
2	48	29,0000	2,91000
3	68	29,2353	3,57903
4	71	29,4648	3,17954
Toplam	229	29,3362	3,19341

Katılımcıların sınıf düzeylerine ilişkin betimsel istatistik incelendiğinde, katılan 1. sınıf öğrencilerinin (N=42) bilişsel empati ortalamalarının 29,6667, 2. sınıf öğrencilerinin (N=48) bilişsel empati ortalamalarının 29,0000, 3. sınıf öğrencilerinin (N=68) bilişsel empati ortalamalarının 29,2353 ve 4. sınıf öğrencilerinin (N=71) bilişsel empati ortalamalarının 29,4948 olduğu görülmektedir.

Tablo 32: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bilişsel Empati Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Gruplar arası	11,879	3	3,960	,385	,764	
Gruplarıçi	2313,109	225	10,281			
Toplam	2325,109	228				

Araştırmaya göre bilişsel empati puanları sınıf düzeylerine göre manalı bir fark göstermemektedir, $F_{(3, 225)} = ,385, p > ,05$.

4.3.2 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Duygusal Empati Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 33: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Duygusal Empati Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
1	42	28,4762	3,70391
2	48	28,4583	4,12031
3	68	28,2353	3,67776
4	71	28,7042	4,57445
Toplam	229	28,4716	4,04962

Katılımcıların sınıf düzeylerine ilişkin betimsel istatistik incelendiğinde, katılan 1. sınıf öğrencilerinin (N=42) duygusal empati ortalamalarının 28,4762, 2. sınıf öğrencilerinin (N=48) duygusal empati ortalamalarının 28,4583, 3. sınıf öğrencilerinin (N=68) duygusal empati ortalamalarının 28,2353 ve 4. sınıf öğrencilerinin (N=71) duygusal empati ortalamalarının 28,7042 olduğu görülmektedir.

Tablo 34: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Duygusal Empati Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Gruplar arası	7,649	3	2,550	,154	,927	
Gruplarıçi	3731,417	225	16,584			
Toplam	3739,066	228				

Araştırmaya göre duygusal empati puanları sınıf düzeylerine göre manalı bir fark göstermemektedir, $F_{(3, 225)}=,154, p>,05$.

4.3.3 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Nörotisizm Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 35: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Nörotisizm Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
1	42	3,5000	1,64168
2	48	3,6875	1,63936
3	68	3,5441	1,50059
4	71	3,1690	1,62995
Toplam	229	3,4498	1,59862

Katılımcıların sınıf düzeylerine ilişkin betimsel istatistik incelendiğinde, katılan 1. sınıf öğrencilerinin (N=42) nörotisizm ortalamalarının 3,5000, 2. sınıf öğrencilerinin (N=48) nörotisizm ortalamalarının 3,6875, 3. sınıf öğrencilerinin (N=68) nörotisizm ortalamalarının 3,5441 ve 4. sınıf öğrencilerinin (N=71) nörotisizm ortalamalarının 3,1690 olduğu görülmektedir.

Tablo 36: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Nörotisizm Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Gruplar arası	9,021	3	3,007	1,179	,318	1-4 2-4 3-4
Gruplarıçi	573,652	225	2,550			
Toplam	582,672	228				

Araştırmaya göre nörotisizm puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark göstermemektedir, $F_{(3, 225)}=1,179$, $p<,05$.

4.3.4 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Dışa Dönüklük Puanlarının Sınıf

Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 37: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Dışa Dönüklük Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
1	42	3,4524	2,10924
2	48	3,8958	2,12623
3	68	4,1912	1,78933
4	71	4,2535	1,75433
Toplam	229	4,0131	1,92509

Katılımcıların sınıf düzeylerine ilişkin betimsel istatistik incelendiğinde, katılan 1. sınıf öğrencilerinin (N=42) dışadönüklük ortalamalarının 3,4524, 2. sınıf öğrencilerinin (N=48) dışadönüklük ortalamalarının 3,8958, 3. sınıf öğrencilerinin (N=68) dışadönüklük ortalamalarının 4,1912 ve 4. sınıf öğrencilerinin (N=71) dışadönüklük ortalamalarının 4,2535 olduğu görülmektedir.

Tablo 38: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Dışa Dönüklük Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Gruplar	20,125	3	6,708	1,830	,143	2-1 3-1 4-1
Gruplarıçi	824,835	225	3,666			
Toplam	844,961	228				

Araştırmaya göre dışa dönüklük puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark göstermemektedir, $F_{(3, 225)}=1,830$, $p<,05$.

4.3.5 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Psikotizm Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 39: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Psikotizm Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
1	42	1,6667	1,40845
2	48	1,9167	1,10768
3	68	1,9265	1,09703
4	71	1,8451	1,17896
Toplam	229	1,8515	1,18276

Katılımcıların sınıf düzeylerine ilişkin betimsel istatistik incelendiğinde, katılan 1. sınıf öğrencilerinin (N=42) psikotizm ortalamalarının 1,6667, 2. sınıf öğrencilerinin (N=48) psikotizm ortalamalarının 1,9167, 3. sınıf öğrencilerinin (N=68) psikotizm ortalamalarının 1,9265 ve 4. sınıf öğrencilerinin (N=71) psikotizm ortalamalarının 1,8451 olduğu görülmektedir.

Tablo 40: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Psikotizm Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Gruplar arası	2,024	3	,675	,479	,697	
Gruplarıçi	316,928	225	1,409			
Toplam	318,952	228				

Araştırmaya göre duygusal psikotizm puanları sınıf düzeylerine göre manalı bir fark görülmemektedir, $F_{(3, 225)}=,479$, $p>,05$.

4.3.6 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Yalan Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 41: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Yalan Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
1	42	3,6190	1,57654
2	48	3,3958	1,69780
3	68	2,7059	1,64869
4	71	3,8310	1,55826
Toplam	229	3,3668	1,67173

Katılımcıların sınıf düzeylerine ilişkin betimsel istatistik incelendiğinde, katılan 1. sınıf öğrencilerinin (N=42) yalan ortalamalarının 3,6190, 2. sınıf öğrencilerinin (N=48) yalan ortalamalarının 3,3958, 3. sınıf öğrencilerinin (N=68) yalan ortalamalarının 2,7059 ve 4. sınıf öğrencilerinin (N=71) yalan ortalamalarının 3,8310 olduğu görülmektedir.

Tablo 42: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Yalan Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Gruplar arası	47,714	3	15,905	6,071	,001	1-3, 2-3, 4-3
Gruplarıçi	589,473	225	2,620			
Toplam	637,188	228				

Araştırmaya göre yalan puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark göstermektedir, $F_{(3, 225)}=6,071$, $p<,05$. Başka bir değişle yalan puanları, sınıf düzeylerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Sonuç olarak birinci ($\bar{x}=3,61$), ikinci ($\bar{x}=3,39$) ve dördüncü ($\bar{x}=3,83$) sınıftaki öğrencilerin yalan puanları

üçüncü sınıftaki öğrencilerin ($\bar{x}=2,70$) puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.3.7 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Sözel Dilsel Zeka Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 43: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları SDZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
1	42	27,3095	4,74464
2	48	26,5417	5,88889
3	68	25,4853	4,56624
4	71	26,7324	4,72367
Toplam	229	26,4279	4,96128

Katılımcıların sınıf düzeylerine ilişkin betimsel istatistik incelendiğinde, katılan 1. sınıf öğrencilerinin (N=42) SDZ ortalamalarının 27,3095, 2. sınıf öğrencilerinin (N=48) SDZ ortalamalarının 26,5417, 3. sınıf öğrencilerinin (N=68) SDZ ortalamalarının 25,4853 ve 4. sınıf öğrencilerinin (N=71) SDZ ortalamalarının 26,7324 olduğu görülmektedir.

Tablo 44: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları SDZ Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Gruplar	100,267	3	33,422	1,364	,255	1-3 2-3 4-3
Gruplarıçi	5511,794	225	24,497			
Toplam	5612,061	228				

Araştırmaya göre SDZ puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark göstermemektedir, $F_{(3, 225)}=1,364$, $p<,05$.

4.3.8 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Mantıksal Matematiksel Zeka

Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 45: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları MMZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
1	42	4,6667	1,45948
2	48	4,7708	1,78933
3	68	4,8235	1,39232
4	71	5,1127	1,70335
Toplam	229	4,8734	1,59127

Katılımcıların sınıf düzeylerine ilişkin betimsel istatistik incelendiğinde, katılan 1. sınıf öğrencilerinin (N=42) MMZ ortalamalarının 4,6667, 2. sınıf öğrencilerinin (N=48) MMZ ortalamalarının 4,7708, 3. sınıf öğrencilerinin (N=68) MMZ ortalamalarının 4,8235 ve 4. sınıf öğrencilerinin (N=71) MMZ ortalamalarının 5,1127 olduğu görülmektedir.

Tablo 46: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları MMZ Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Gruplar	6,534	3	2,178	,859	,463	2-1 3-1 4-1
Gruplarıçi	570,793	225	2,537			
Toplam	577,328	228				

Araştırmaya göre MMZ puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark göstermemektedir, $F_{(3, 225)}=,859$, $p<,05$.

4.3.9 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Görsel Uzamsal Zeka Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 47: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları GUZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
1	42	27,6905	5,55894
2	48	28,4167	6,63271
3	68	25,7794	6,18097
4	71	26,2254	6,41694
Toplam	229	26,8210	6,29315

Katılımcıların sınıf düzeylerine ilişkin betimsel istatistik incelendiğinde, katılan 1. sınıf öğrencilerinin (N=42) GUZ ortalamalarının 27,6905, 2. sınıf öğrencilerinin (N=48) GUZ ortalamalarının 28,4167, 3. sınıf öğrencilerinin (N=68) GUZ ortalamalarının 25,7794 ve 4. sınıf öğrencilerinin (N=71) GUZ ortalamalarının 26,2254 olduğu görülmektedir.

Tablo 48: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları GUZ Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Farklılık
Gruplar arası	252,931	3	84,310	2,161	,093	1-3 2-3 4-3
Gruplarıçi	8776,728	225	39,008			
Toplam	9029,659	228				

Araştırmaya göre GUZ puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark göstermemektedir, $F_{(3, 225)}=2,161$, $p<,05$.

4.3.10 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Müziksel Ritmik Zeka Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 49: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları MRZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
1	42	24,6429	8,58195
2	48	25,5625	8,24855
3	68	22,5147	8,39952
4	71	23,5634	7,87715
Toplam	229	23,8690	8,26695

Katılımcıların sınıf düzeylerine ilişkin betimsel istatistik incelendiğinde, katılan 1. sınıf öğrencilerinin (N=42) MRZ ortalamalarının 24,6429, 2. sınıf öğrencilerinin (N=48) MRZ ortalamalarının 25,5625, 3. sınıf öğrencilerinin (N=68) MRZ ortalamalarının 22,5147 ve 4. sınıf öğrencilerinin (N=71) MRZ ortalamalarının 23,5634 olduğu görülmektedir.

Tablo 50: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları MRZ Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Gruplar arası	294,164	3	98,055	1,443	,231	1-3 2-3 4-3
Gruplarıçi	15287,905	225	67,946			
Toplam	15582,070	228				

Araştırmaya göre MRZ puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark göstermemektedir, $F_{(3, 225)}=1,443$, $p<,05$.

4.3.11 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Doğa Zekası Puanlarının Sınıf

Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 51: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları DZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
1	42	27,7619	8,89727
2	48	26,9792	6,68911
3	68	24,9559	7,67519
4	71	27,1268	7,29370
Toplam	229	26,5677	7,63366

Katılımcıların sınıf düzeylerine ilişkin betimsel istatistik incelendiğinde, katılan 1. sınıf öğrencilerinin (N=42) DZ ortalamalarının 27,7619, 2. sınıf öğrencilerinin (N=48) DZ ortalamalarının 26,9792, 3. sınıf öğrencilerinin (N=68) DZ ortalamalarının 24,9559 ve 4. sınıf öğrencilerinin (N=71) DZ ortalamalarının 27,1268 olduğu görülmektedir.

Tablo 52: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları DZ Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Gruplar arası	266,876	3	88,959	1,537	,206	1-3 2-3 4-3
Gruplarıçi	13019,325	225	57,864			
Toplam	13286,201	228				

Araştırmaya göre DZ puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark göstermemektedir, $F_{(3, 225)}=1,537$, $p<,05$.

4.3.12 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Kişilerarası Zeka Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 53: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları KZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
1	42	32,3571	5,06457
2	48	30,8958	6,83931
3	68	30,1029	5,34242
4	71	30,4085	5,83971
Toplam	229	30,7773	5,80972

Katılımcıların sınıf düzeylerine ilişkin betimsel istatistik incelendiğinde, katılan 1. sınıf öğrencilerinin (N=42) KZ ortalamalarının 32,3571, 2. sınıf öğrencilerinin (N=48) KZ ortalamalarının 30,8958, 3. sınıf öğrencilerinin (N=68) KZ ortalamalarının 30,1029 ve 4. sınıf öğrencilerinin (N=71) KZ ortalamalarının 30,4085 olduğu görülmektedir.

Tablo 54: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları KZ Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Gruplar	146,086	3	48,695	1,451	,229	1-3 2-3 4-3
Gruplarıçi	7549,554	225	33,554			
Toplam	7695,642	228				

Araştırmaya göre KZ puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı bir fark göstermemektedir, $F_{(3, 225)}=1,451$, $p<,05$).

4.3.13 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları Bedensel Kinestetik Zeka

Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 55: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları BKZ Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
1	42	27,5238	6,97465
2	48	27,4583	6,31094
3	68	27,7647	6,32955
4	71	28,4366	5,66375
Toplam	229	27,8646	6,22418

Katılımcıların sınıf düzeylerine ilişkin betimsel istatistik incelendiğinde, katılan 1. sınıf öğrencilerinin (N=42) BKZ ortalamalarının 27,5238, 2. sınıf öğrencilerinin (N=48) BKZ ortalamalarının 27,4583, 3. sınıf öğrencilerinin (N=68) BKZ ortalamalarının 27,7647 ve 4. sınıf öğrencilerinin (N=71) BKZ ortalamalarının 28,4366 olduğu görülmektedir.

Tablo 56: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları BKZ Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Gruplar arası	36,711	3	12,237	,313	,816	
Gruplarıçi	8796,093	225	39,094			
Toplam	8832,803	228				

Araştırmaya göre BKZ puanları sınıf düzeylerine göre manalı bir fark görülmemektedir, $F_{(3, 225)}=,313, p>,05$.

4.3.14 PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları İçsel Zeka Puanlarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 57: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları İçsel Zeka Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistik

	N	\bar{x}	S
1	42	29,6905	4,87646
2	48	28,8958	6,02915
3	68	28,7353	5,13582
4	71	29,0000	4,67211
Toplam	229	29,0262	5,13153

Katılımcıların sınıf düzeylerine ilişkin betimsel istatistik incelendiğinde, katılan 1. sınıf öğrencilerinin (N=42) İZ ortalamalarının 29,6905, 2. sınıf öğrencilerinin (N=48) İZ ortalamalarının 28,8958, 3. sınıf öğrencilerinin (N=68) İZ ortalamalarının 28,7353 ve 4. sınıf öğrencilerinin (N=71) İZ ortalamalarının 29,0000 olduğu görülmektedir.

Tablo 58: PDR Öğrencilerinin Sahip Oldukları İZ Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Farklılık
Gruplar arası	25,152	3	8,384	,316	,814	
Gruplarıçi	5978,691	225	26,572			
Toplam	6003,843	228				

Araştırmaya göre içsel zeka puanları sınıf düzeylerine göre manalı bir fark görülmemektedir, $F_{(3, 225)}=,316$, $p>,05$.

Bölüm 5

TARTIŞMA VE YORUM

5.1 Cinsiyete Göre Öğrencilerin Sahip Oldukları Empati Düzeyleri İle İlgili Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sahip oldukları empatinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde ise Genç ve Kalafat (2008), Díaz-Narváez, Coronado, Bilbao, González, Padilla, Howard, Silva, Bullen, Gutierrez, Villalba, Rioja, Huberman, Carrasco ve Utsman (2015), Şahin ve Ünüvar (2011), Dinçyürek (2004) ve Tosun ve Güntaş (2018) tarafından yapılmış olan araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bu araştırmada da cinsiyet değişkeninde anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada çıkan bulguların aksine empati düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiğini ortaya koyan araştırmaların olduğu da görülmektedir. Kapıkıran, Kapıkıran ve Başaran (2010), Ekici ve Aybek (2010), Turnage, Hong, Stevenson ve Edwards (2001), Michalska, Kinzler ve Decety (2013) ve Mestre, Samper, Frias ve Tur (2009) tarafından yapılmış olan araştırma bulgularına göre kadınların sahip oldukları empati düzeylerinin, erkeklerin sahip oldukları empati düzeylerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Karataş (2012) tarafından yapılmış araştırma bulgularına göre erkeklerin sahip oldukları empati düzeylerinin, kadınların sahip oldukları empati düzeylerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bu araştırma ile literatürde empati ile ilgili yapılan bazı araştırmaların benzerlik gösterdiği, bazılarının ise tam tersi sonuçları olduğu görülmektedir. Araştırmalar arasındaki farkların temelinde bölgesel ve bireysel farklılıkların olduğu düşünülmektedir.

5.2 Sınıf Düzeyine Göre Öğrencilerin Sahip oldukları Empati

Düzeyleri İle İlgili Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sahip oldukları empati düzeylerinin, sınıf düzeyine göre anlamlı olarak fark olmadığı görülmektedir.

Empati konusunda araştırma bulgularına bakıldığında, araştırmada çıkan bulguların aksine empati düzeylerinin, sınıf düzeyine göre anlamlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koyan bulgular görülmektedir. Yıldırım (1992), Karataş (2012) ve Ekici ve Aybek (2010) tarafından yapılmış olan araştırma bulgularına göre PDR 4. sınıf öğrencilerinin sahip oldukları empati düzeylerinin, PDR 1. sınıf öğrencilerinin sahip oldukları empati düzeylerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bu araştırma ile literatürdeki bazı araştırma sonuçları arasında farklılıklar görülmektedir. Araştırmanın başında, literatürdeki araştırmalara benzer sonuçların elde edilmesi beklenmiştir. Empati puanlarının sınıf düzeyi açısından anlamlı bir farklılık ifade etmemesinin temelinde Doğu Akdeniz Üniversitesi'ndeki öğrencilerin sahip oldukları empati becerilerine yönelik farkındalık düzeylerinin düşük olduğu düşünülebilir.

5.3 Cinsiyete Göre Öğrencilerin Sahip oldukları Kişilik Tipleri İle İlgili Bulguların Tartışılması

Yapılan araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sahip oldukları nörotisizmin, cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermektedir. Araştırmanın

sonuçlarına göre kadın öğrencilerin nörotisizm puanlarının, erkek öğrencilerin nörotisizm puanlarından daha yüksektir.

Alan yazın incelendiğinde ise kişilik tipleri konusunda araştırma bulgularına bakıldığında, Deniz ve Kesicioğlu (2012), Tunç ve Aliyev (2015) ve Margalit ve Eysenck (1990) tarafından yapılmış olan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada da kadınların nörotisizm puanlarının, erkeklerin nörotisizm puanlarından yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmada elde edilen bulguların aksine nörotisizm puanlarının, cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılığın olmadığını ortaya koyan araştırmalar da görülmektedir. Kural, Türkmen ve Dilek (2016) ve Şahin ve Ünüvar (2011) tarafından yapılmış olan araştırma bulgularına göre nörotisizm puanlarının cinsiyete göre anlamlı olarak fark göstermediği görülmektedir.

Yapılan çalışmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sahip oldukları dışadönüklük puanlarının, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde ise kişilik tipleri konusunda araştırma bulgularına bakıldığında, Deniz ve Kesicioğlu (2012), Kural, Türkmen ve Dilek (2016), Tunç ve Aliyev (2015) ve Şahin ve Ünüvar (2011) tarafından yapılmış olan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada da dışadönüklük puanlarının, cinsiyete göre anlamlı bir fark ifade etmediği görülmektedir.

Araştırmada elde edilen bulguların aksine dışadönüklüğün, cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın olduğunu ortaya koyan araştırmalar da görülmektedir. Tunç ve Kaygas (2016) tarafından yapılmış olan araştırma bulgularına göre kadınların sahip oldukları dışadönüklük puanlarının, erkeklerin sahip oldukları dışadönüklük puanlarından yüksek olduğu görülmektedir. Sanderman, Eysenck ve Arrindel (1991)

tarafından yapılmış olan araştırma bulgularına göre ise erkeklerin sahip oldukları dışadönüklük puanlarının, kadınların sahip oldukları dışadönüklük puanlarından yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sahip oldukları psikotizmin, cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde ise kişilik tipleri konusunda araştırma bulgularına bakıldığında, Kural, Türkmen ve Dilek (2016) ve Tunç ve Aliyev (2015) tarafından yapılmış olan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Bu araştırmada da psikotizmin, cinsiyete göre anlamlı bir fark ifade etmediği görülmektedir.

Araştırmada elde edilen bulguların aksine psikotizmin, cinsiyete göre manidar bir farklılığının olduğunu ortaya koyan araştırmalar da görülmektedir. Deniz ve Kesicioğlu (2012), Şahin ve Ünüvar (2011), Magalit ve Eysenck (1990) ve Sanderman, Eysenck ve Arrindel (1991) tarafından yapılmış olan araştırma bulgularına göre erkeklerin sahip oldukları psikotizm puanlarının, kadınların sahip oldukları psikotizm puanlarından yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan araştırmada elde edilen bulgulara göre öğrencilerin sahip oldukları yalan puanlarının, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre kadın öğrencilerin sahip oldukları yalan puanlarının, erkek öğrencilerin sahip oldukları yalan puanlarına göre yüksek olduğu görülmektedir.

Alan yazın incelendiğinde ise kişilik tipleri konusunda araştırma bulgularına bakıldığında, Şahin ve Ünüvar (2011) tarafından yapılmış olan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Bu araştırmada da kadınların sahip oldukları yalan puanlarının, erkeklerin sahip oldukları yalan puanlarına göre yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmada elde edilen bulguların aksine Deniz ve Kesicioğlu (2012) ve Kural, Türkmen ve Dilek (2016) tarafından yapılmış olan araştırma bulgularına göre erkeklerin sahip oldukları yalan puanlarının, kadınların sahip oldukları yalan puanlarından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bu araştırma ile literatürde kişilik tipleri ile ilgili yapılan bazı araştırmaların benzerlik gösterdiği, bazlarının ise tam tersi sonuçları olduğu görülmektedir. Araştırmalar arasındaki farkların temelinde sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, bireysel ve ailesel farklılıkların olduğu düşünülmektedir.

Bölüm 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuç

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları bilişsel empati ile nörotisizm, dışadönüklük, psikotizm, MMZ ve DZ arasında negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Başka bir deyişle bilişsel empati düzeyi artarken nörotisizm, dışadönüklük, psikotizm, MMZ ve DZ azalmaktadır. Bununla birlikte bilişsel empati ile yalan, GUZ, KZ, BKZ ve İZ arasında olumlu yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Başka bir deyişle bilişsel empati düzeyi artarken yalan, GUZ, BKZ ve İZ da artmaktadır. Ayrıca bilişsel empati ile SDZ ve MRZ arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları duygusal empati ile dışadönüklük, DZ ve İZ arasında negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Yani duygusal empati düzeyi artarken dışadönüklük, DZ ve İZ azalmaktadır. Bununla birlikte duygusal empati düzeyi ile nörotisizm, SDZ ve GUZ arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Başka bir deyişle duygusal empati düzeyi arttıkça nörotisizm, SDZ ve İZ da artmaktadır. Ayrıca duygusal empati ile psikotizm, yalan, MMZ, MRZ, KZ ve BKZ arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları nörotisizm ile SDZ, KZ, BKZ ve İZ arasında negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle nörotisizm arttıkça SDZ,

KZ, BKZ ve İZ azalmaktadır. Bununla birlikte nörotisizm ile MMZ ve GUZ arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Başka bir deyişle nörotisizm arttıkça MMZ ve GUZ da artmaktadır. Ayrıca nörotisizm ile MRZ ve DZ arasında anlamlı bir korelasyonun olmadığı saptanmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları dışadönüklük ile SDZ, MMZ, GUZ, MRZ, KZ ve BKZ arasında olumlu yönde bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla dışadönüklük arttıkça SDZ, MMZ, GUZ, MRZ, KZ ve BKZ da artmaktadır. Ayrıca dışadönüklük ile DZ ve İZ arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları psikotizm ile GUZ, MRZ, DZ ve KZ arasında negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle psikotizm arttıkça GUZ, MRZ, DZ ve KZ azalmaktadır. Bununla birlikte psikotizm ile MMZ ve İZ arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla psikotizm arttıkça MMZ ve İZ da artmaktadır. Ayrıca psikotizm ile SDZ ve BKZ arasında manidar bir korelasyon olmadığı saptanmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları yalan puanları ile SDZ, MMZ, GUZ, MRZ, DZ, KZ ve İZ arasında olumlu yönde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Başka bir deyişle yalan arttıkça SDZ, MMZ, GUZ, MRZ, DZ, KZ ve İZ da artmaktadır. Ayrıca yalan ile BKZ arasında manidar bir korelasyon olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları bilişsel empati düzeyleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde manidar bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları duygusal empati düzeyleri cinsiyete göre incelendiğinde manidar bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları nörotizm puanları cinsiyete göre incelendiğinde manidar bir fark olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen bu sonuca göre kadın öğrencilerin nörotizm puanları, erkek öğrencilerin nörotizm puanlarına göre daha yüksektir.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları dışadönüklük puanları cinsiyete göre incelendiğinde manidar bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları piskotizm puanları cinsiyete göre incelendiğinde manidar bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları yalan puanları cinsiyete göre incelendiğinde manidar bir fark olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen bu sonuca göre kadın öğrencilerin yalan puanları, erkek öğrencilerin yalan puanlarına göre daha yüksektir. Bu durumun sebebinin sosyal Kabul olduğu düşünülmektedir.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları SDZ puanları cinsiyete göre incelendiğinde manalı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuca göre kadın öğrencilerin SDZ puanları, erkek öğrencilerin SDZ puanlarına göre daha yüksektir.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları MMZ puanları cinsiyet değişkenine göre

incelendiğinde anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuca göre kadın öğrencilerin MMZ puanları, erkek öğrencilerin MMZ puanlarına göre daha yüksektir.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları GUZ puanları cinsiyete göre incelendiğinde manalı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuca göre kadınların GUZ puanları, erkeklerin GUZ puanlarından daha yüksektir.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları MRZ puanları cinsiyete göre incelendiğinde manalı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları DZ puanları cinsiyete göre incelendiğinde manalı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları KZ puanları cinsiyete göre incelendiğinde manalı bir fark olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen sonuca göre kadın öğrencilerin KZ puanları erkek öğrencilerin KZ puanlarına göre daha yüksektir.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları BKZ puanları cinsiyete göre incelendiğinde manalı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları İZ puanları cinsiyete göre incelendiğinde manalı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları bilişsel empati düzeyleri sınıf düzeyine göre incelendiğinde manalı bir fark olmağı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları duygusal empati düzeyleri sınıf düzeyine göre incelendiğinde manalı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları nörotisizm puanları sınıf düzeyine göre incelendiğinde manalı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları dışadönüklük puanları sınıf düzeyine göre incelendiğinde manalı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları psikotizm puanları sınıf düzeyine göre incelendiğinde manalı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları yalan puanları sınıf düzeyine göre incelendiğinde manalı bir farklılığın olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen sonuca göre üçüncü sınıftaki öğrencilerin yalan puanları diğer öğrencilerin yalan puanlarına göre daha düşüktür. Bu durumun sebebinin sosyal kabul olduğu düşünülmektedir.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları SDZ puanları sınıf düzeyine göre incelendiğinde manalı bir farklılığın olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları MMZ puanları sınıf düzeyine göre incelendiğinde manalı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları GUZ puanları sınıf düzeyine göre incelendiğinde manalı bir farklılığın olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları MRZ, sınıf düzeyine göre incelendiğinde manalı bir farklılığın olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları DZ puanları sınıf düzeyine göre incelendiğinde manalı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları KZ puanlarının sınıf düzeyine göre incelendiğinde manalı bir farklılığın olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları BKZ puanları sınıf düzeyine göre incelendiğinde manalı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Reberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencilerinin sahip oldukları İZ puanları sınıf düzeyine göre incelendiğinde manalı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

6.2 Öneriler

6.2.1 Araştırmacıya Yönelik Öneriler

- Alan yazın incelendiğinde empati, kişilik tipleri ve çoklu zeka türleri değişkenleri arasındaki ilişki üzerine yapılan bir çalışmaya

rastlanmamaktadır. Bu konuya ilişkin çalışmaların yapılmasının alana büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

- Bu araştırma, Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı öğrencileri ile birlikte yapılmıştır. Gelecekte bu konuda yapılacak bir çalışmanın farklı bölümleri de kapsayacak şekilde, daha büyük bir örnekleme yapılmasının alana büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

6.2.2 Kuruma Yönelik Öneriler

- Araştırmadan elde edilen bulgulara göre kadın öğrencilerin yalan puanları, erkek öğrencilerin yalan puanlarına oranla daha yüksektir. Bunun sebebinin sosyal kabul görme isteği olduğu düşünülmektedir. Bu durumu asgari düzeye indirebilmek adına, bireyi tanımaya yönelik derslerin artırılmasının, öğrencilerin farkındalık düzeylerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

6.2.3 Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin sahip oldukları empatinin, sınıf düzeylerine göre manidar bir farklılık ifade etmediği görülmektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak öğrencilerin aldıkları derslerde, empatiye yönelik verilen bilgilerin üzerinde daha fazla durulması ve bu konuya ilişkin yapılacak uygulamaların artırılmasının, öğrencilerin gelişimi için büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Araştırmadan elde edilen bulgulara göre kadın öğrencilerin yalan puanları, erkek öğrencilerin yalan puanlarına oranla daha yüksektir. Bunun sebebinin sosyal kabul görme isteği olduğu düşünülmektedir. Bu duruma yönelik, öğrencilere verilen derslerde kendini tanıma ve

potansiyellerini kabul etme gibi konulara ağırlık verilmesinin öğrencilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Akkoyunlu, F. (Ed.). (2014). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları olgu sunumu yaklaşımıyla*. Baskı Yeri: Nobel Yayınevi
- Altınay, B. (2015, Temmuz). Lise Öğrencilerinde Psikolojik Doğum Sırası İle Kariyer Kararı Yetkinlik Beklentisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Konya.
- Altınköprü, T. (2005). *Şahsiyet Analizi*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Alver, B. (2003). Çeşitli Kamu Kurum Ve Kuruluşlarında Çalışanların Empatik Becerileri, Karar Stratejileri Ve Psikolojik Belirtileri Arasındaki İlişkiler. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Arslan, E. (2008). Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ve Ego Kinlik Süreçlerinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Arslanoğlu, C. (2012). Farklı Bölümlerde Öğrenim Gören Beden Eğitimi Ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeyleri Ve Saldırganlık İlişkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aslıpek, F. (2014, Eylül). Öğretmenlerin Kişilik Tipleri İle Çatışma Çözme Stratejileri Arasındaki İlişki. Gaziantep.

- Aydoğdu, M. (2016). Spor Yapan Bireylerin Kinestetik Zekâ Algı Düzeyleri Ile Holland Kişilik Tipleri Arasındaki İlişkinin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Başaran, B. I. (2004). Etkili Öğrenme Ve Çoklu Zekâ Kuramı: Bir İnceleme. *Ege Eğitim Dergisi*, 5(1).
- Beyaz, Ö. (2016). Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bölümünde Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim Ve Empatik Beceri Düzeylerinin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Büyükcebeci, A. (2017). Ergenlerde Sosyal Dışlanma, Yalnızlık Ve Okul Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişki: Empatik Eğilimin Aracı Rolü. Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Büyükkuysal, E. (2016). Ortaöğretim İngilizce Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Yaklaşımları Ile Kişilik Tipleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.
- Çakır , K., & Şen , E. (2012). Psikolojik Doğum Sırasına Göre Adil Dünya İnancı. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 57-69.
- Deniz, Ü., & Kesicioğlu, O. S. (2012). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kişilik Özelliklerinin Bazı Değişkenlerle İlişkinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 1-13.

- Díaz-Narváez, V. P., Coronado, A. M. E., Bilbao, J. L., González, F., Padilla, M., Howard, M., ... & Rioja, M. S. (2015). Empathy Gender In Dental Students In Latin America: An Exploratory And Cross-Sectional Study. *Health*, 7(11), 1527.
- Dinçyürek, S. Üniversite Öğrencilerinin Empatik Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (10).
- Dökmen, Ü. (1994). *İletişim Çatışmaları Ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Ekici, G. (2003). *Öğrenme Stiline Dayalı Öğretim Ve Biyoloji Dersi Öğretimine Yönelik Ders Planı Örnekleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Elikesik, M. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Empati Ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Empatik Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Erdem, A. R. (2005). *Etkili Ve Verimli (Nitelikli) Eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erden, M., & Akman, Y. (2008). *Eğitim Psikolojisi Gelişim - Öğrenme - Öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Eren, E. (2007). *Örgütsel Davranış Ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Beta Basım Yayım.

- Gardner, H. (2004). *Zihniyetleri Değiştirmek Kendimizi Ve Başkalarının Zihniyetini Değiştirmenin Sanatı Ve Bilimi*. İstanbul: BZD Yayın Ve İletişim Hizmetleri.
- Gemici, H. (2012). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Etkili İletişim Ve Empatik Beceri Eğitiminin Öğrencilerin İletişim Ve Empatik Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Genç, S. Z., & Kalafat, T. (2008). Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları İle Empatik Becerilerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*(19), 211-222.
- Gün, E. S. (2012). Çoklu Zeka Kuramı İle Desteklenmiş Olan Basamaklı Öğretim Programının Öğrenci Erişisine, Kalıcılığa Ve Öğrenme Süreçlerine Etkisi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Güneş, G., & Gökçek, T. (2010). Lisansüstü Öğrencilerin Çoklu Zekâ Türleri Üzerine Özel Durum Çalışması. *İlköğretim Online*, 9(2).
- Gürtunca, A. (2013). Çocuklar Ve Ergenler İçin Empati Ölçeği Türkiye Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- İkiz, F. E. (2006). Danışma Becerileri Eğitimin Danışmanların Empatik Eğilim, Empatik Beceri Ve Tükenmişlik Düzeyleri Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Jerry M., B. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Kapıkıran, N. A., Kapıkıran, Ş., & Başaran, B. (2010). Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Öğrencilerinin Empatik Eğilimler Ve Algıladıkları Anne Ve Baba Olumlu Sosyal Davranışları: Cinsiyetin Farklılaştırıcı Rolü. *Ege Eğitim Dergisi*(11), 1-19.

Karakaya, E. (2013). Kişilik Tiplerinin Satış Performansı Üzerindeki Etkisi Ve Süpermarket Zincirlerinde Bir Uygulama. Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

Karancı, N., Dirik, D., & Yorulmaz, O. (2007). Eysenck Kişilik Anketi-Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış Formu'nun (Eka-Ggk) Türkiye'de Geçerlik Ve Güvenilirlik Çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(3), 1-8.

Karataş, Z. (2012). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Empatik Becerileri Ve Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(23), 97-114.

Kocabulut, Ö. (2016). Duyguların Ve Kişilik Tiplerinin Hizmet Kalite Algısı Ve Müşteri Memnuniyetine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Kumbaroğlu, Z. B. (2013). Spor Yapan Ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeyleri İle Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Sosyo-

Demografik Özelliklerine Göre Karşılaştırılması. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Kural, S., Türkmen, M., & Dilek, A. N. (2016). Bartın Üniversitesi BESYO Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları İle Kişilik Özellikleri İlişkisinin Araştırılması . *International Journal Of Science Culture And Sport* , 870-881.

Kuzgun, Y., Şimşek, A., Balaban Salı, J., Pişkin , M., Yeşilyaprak, B., Deryakulu, D., Eyllen Özyurt, B. (2006). *Eğitimde Bireysel Farklılıklar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım .

Margalit, M., & Eysenck, S. (1990). Prediction Of Coherence In Adolescence: Gender Differences In Social Skills, Personality, And Family Climate. *Journal Of Research In Personality*, 24(4), 510-521.

Mestre, M. V., Samper, P., Frías, M. D., & Tur, A. M. (2009). Are Women More Empathetic Than Men? A Longitudinal Study In Adolescence. *The Spanish Journal Of Psychology*, 12(1), 76-83.

Michalska, K. J., Kinzler, K. D., & Decety, J. (2013). Age-Related Sex Differences In Explicit Measures Of Empathy Do Not Predict Brain Responses Across Childhood And Adolescence. *Developmental Cognitive Neuroscience*, 3, 22-32.

Murdock, N. L. (2014). Psikolojik Danışma Ve Psikoterapi Kuramları. Ankara: Nobel

Akademik Yayıncılık.

Sanderman, R., Eysenck, S. B. G., & Arrindell, W. A. (1991). Cross-Cultural Comparisons Of Personality: The Netherlands And England. *Psychological Reports*, 69(3_Suppl), 1091-1096.

Savran, C. (1995). Psikolojik Danışmanlık Bölümü Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri.

Senemoğlu, N. (2003). *Gelişim Öğrenme Ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.

Sevgi, F. (2017, Temmuz). Sınıf Öğretmenlerinin Kişilik Tipleri İle Sınıf Yönetim Stilleri Arasındaki İlişkinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kayseri İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Sudak, M. K. (2011). Kişilik Tipleri, Duygusal Zeka, İş Tatmini Ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.

Sülek Şanlı, G. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Psikososyal Gelişim Düzeyinin Üniversiteye Uyumla İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

- Şahabettinoğlu, Ş. (2015). Kişilik Tipleri Ve Hastalıklara Yatkınlık. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Şahin, H., & Ünüvar, P. (2011). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Empatik Becerileri Ve Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi. *EDUCATION SCIENCES*, 6(1), 1216-1226.
- Şen, S. (2015). Erik Erikson'un Birey ve Din Anlayışı. Isparta, Türkiye.
- Taşkesen, S. (2014). Lise Öğrencilerinin Kişilik Tipleri İle Sanata Olan İlgileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Ankara.
- Tosun, Ü., & Güntaş, S. Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Beklentileri İle Empati Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: KKTC Örneği. *European Journal Of Managerial Research (EUJMR)*, 2(2), 23-38.
- Tuğrul, B., & Duran, E. (2003). Her Çocuk Başarılı Olmak İçin Bir Şansa Sahiptir: Zekanın Çok Boyutluluğu Çoklu Zeka Kuramı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(24).
- Tunç, E., & Aliyev, R. (2015). Lisansüstü Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin. *Gaziantep University Journal Of Social Sciences*, 4(14), 949-963.
- Tunç, E., & Kaygas, Y. (2016). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Kişilerarası İlişki Tarzları Ve Psikolojik Eğilimlerinin İncelenmesi . *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 53-78.

- Turnage, B. F., Hong, Y. J., Stevenson, A. P., & Edwards, B. (2012). Social Work Students' Perceptions Of Themselves And Others: Self-Esteem, Empathy, And Forgiveness. *Journal Of Social Service Research*, 38(1), 89-99.
- Türkmen, F. (2013). Kişilik Tiplerinin Çatışmayı Yönetme Yöntemlerine Etkisi: Turizm Sektöründe Bir Uygulama. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Uzunkol, E. (2014). Hayat Bilgisi Öğretiminde Uygulanan Değerler Eğitimi Programının Öğrencilerin Özsaygı Düzeyleri, Sosyal Problem Çözme Becerileri Ve Empati Düzeylerine Etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Uzunoğlu, S. (2006). *Kişilik Olgusunu Keşif Yolculuğu - 1 Kişiliğin Deşifresi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Uzunoğlu, S. (2006). *Kişilik Olgusunu Keşif Yolculuğu - 1 Kişiliğin Deşifresi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Ünal, F. (2003). Empatik İletişim Eğitiminin Okulöncesi Çocuğu Olan Annelerin Empatik Beceri Düzeylerine Etkisi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Vural, B. (2005). *Öğrenci Merkezli Eğitim Ve Çoklu Zeka*. İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Yıldırım, İ. (1992). Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Programı Öğrencileri İle Psikoloji Programı Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ve Empatik Beceri Düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(7), 193-208.

Yılmaz, A. (2003). Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Yılmaz, S. (2012). Sosyal Bilgiler Derslerinde Drama Yöntemi İle Öğretimin Öğrencilerin Sosyal Beceri, Empatik Beceri Ve Akademik Başarı Düzeylerine Etkisi. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Yontar, A. (2013). Sosyal Bilgiler Programında Kazandırılması Hedeflenen Sorumluluk Değeri Ve Empati Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

EKLER

Ek A: Kişisel Bilgi Formu

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNDEKİ EMPATİ, KİŞİLİK TİPLERİ VE ÇOKLU ZEKA TÜRLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Değerli katılımcılar,

Bu araştırma rehberlik ve psikolojik danışmanlık programı öğrencilerindeki empati, kişilik tipleri ve çoklu zeka türlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesine yöneliktir. Araştırma 4 bölümden oluşmaktadır. Her 4 bölümü de samimi ve eksiksiz bir şekilde cevaplamanız araştırmanın sağlıklı olması açısından önemlidir. Değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Yüksek Lisans Tez Öğrencisi:

Emre YILDIZ

Doğu Akdeniz Üniversitesi

Yüksek Lisans Tez Yöneticisi:

Yrd. Doç. Dr. Sertan KAĞAN

Doğu Akdeniz Üniversitesi

Bölüm 1 :

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Aşağıda sizi tanımamıza yönelik bazı sorular bulunmaktadır. Sorulara içtenlikle cevap vermeniz araştırmanın güvenilirliği açısından oldukça önemlidir. Lütfen her maddeyi cevapladığınızdan emin olunuz. Katılımınız için teşekkür ederiz.

1. Cinsiyet : () Kadın () Erkek

2. Kaçınıcı sınıf öğrencisisiniz:

Ek B: Temel Empati Ölçeği

Aşağıda size uyan ve uymayan özellikler sıralanmıştır. Lütfen her maddeye NE ÖLÇÜDE KATILIP KATILMADIĞINIZI uygun kutuyu X ile işaretleyerek belirtiniz. Lütfen cevap verirken olabildiğince dürüst olunuz.

	1	2	3	4	5
1) Arkadaşımın duyguları beni pek etkilemez.					
2) Üzgün olan bir arkadaşımın vakit geçirdikten sonra genellikle üzgün hissederim.					
3) Arkadaşım başarılı olduğunda onun ne kadar mutlu olduğunu anlayabilirim.					
4) İyi bir korku filmindeki karakterleri izleyince korkarım.					
5) Başkalarının duygularından hemen etkilenirim.					
6) Arkadaşlarımın korktuğunu anlamakta güçlük çekerim.					
7) Başka insanları ağlarken gördüğümde üzülmem.					
8) Başka insanların ne hissettikleri beni çok fazla ilgilendirmez.					
9) Birisi kendini kötü hissettiğinde onun neler hissettiğini genellikle anlayabilirim.					
10) Arkadaşlarımın korktuğunu genellikle anlarım.					
11) Televizyonda ya da filmlerde üzüntülü bir şeyler izlerken çoğunlukla ben de üzülürüm.					
12) İnsanların ne hissettiğini çoğunlukla onlar bana söylemeden anlayabilirim.					
13) Kızgın birini görmek hislerimi					

etkilemez.					
14) İnsanların neşeli olduğunu genellikle anlarım.					
15) Bir şeylerden korkmuş arkadaşlarımla birlikteyken ben de korkarım.					
16) Arkadaşımın kızgın olduğunu genellikle hemen fark ederim.					
17) Arkadaşlarımla hissettiklerine çoğunlukla kendimi kaptırırım.					
18) Arkadaşımın mutsuzluğu bana hiçbir şey hissettirmez.					
19) Arkadaşımın hissettiklerinin genellikle farkında değilimdir.					
20) Arkadaşlarımla mutlu oldukları anları anlamakta zorlanırım.					

Ek C: Eysenck Kişilik Anketi – Gözden Geçirilmiş Kısaltılmış

Formu

Yönerge: Lütfen aşağıdaki her bir soruyu, ‘Evet’ yada ‘Hayır’ı yuvarlak içine alarak cevaplayınız. Doğru veya yanlış cevap ve çeldirici soru yoktur. Hızlı cevaplayınız ve soruların tam anlamları ile ilgili çok uzun düşünmeyiniz.

1. Duygu durumunuz sıklıkla mutlulukla mutsuzluk arasında değişir mi?	Evet	Hayır
2. Konuşkan bir kişi misiniz?	Evet	Hayır
3. Borçlu olmak sizi endişelendirir mi?	Evet	Hayır
4. Oldukça canlı bir kişi misiniz?	Evet	Hayır
5. Hiç sizin payınıza düşenden fazlasını alarak açgözlülük yaptığınız oldu mu?	Evet	Hayır
6. Garip ya da tehlikeli etkileri olabilecek ilaçları kullanır mısınız?	Evet	Hayır
7. Aslında kendi hatanız olduğunu bildiğiniz birşeyi yapmakla hiç başka birini suçladınız mı?	Evet	Hayır
8. Kurallara uymak yerine kendi bildiğiniz yolda gitmeyi mi tercih edersiniz?	Evet	Hayır
9. Sıklıkla kendinizi her şeyden bıkmış hissedersiniz mi?	Evet	Hayır
10. Hiç başkasına ait olan bir şeyi (toplu iğne veya düğme bile olsa) aldınız mı?	Evet	Hayır
11. Kendinizi sinirli bir kişi olarak tanımlar mısınız?	Evet	Hayır
12. Evliliğin modası geçmiş ve kaldırılması gereken bir şey olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	Hayır

13. Oldukça sıkıcı bir partiye kolaylıkla canlılık getirebilir misiniz?	Evet	Hayır
14. Kaygılı bir kişi misiniz?	Evet	Hayır
15. Sosyal ortamlarda geri planda kalma eğiliminiz var mıdır?	Evet	Hayır
16. Yaptığınız bir işte hatalar olduğunu bilmeniz sizi endişelendirir mi?	Evet	Hayır
17. Herhangi bir oyunda hiç hile yaptınız mı?	Evet	Hayır
18. Sinirlerinizden şikayetçi misiniz?	Evet	Hayır
19. Hiç başka birini kendi yararınıza kullandınız mı?	Evet	Hayır
20. Başkalarıyla birlikte iken çoğunlukla sessiz misinizdir?	Evet	Hayır
21. Sık sık kendinizi yalnız hissedersiniz mi?	Evet	Hayır
22. Toplum kurallarına uymak, kendi bildiğinizi yapmaktan daha mı iyidir?	Evet	Hayır
23. Diğer insanlar sizi çok canlı biri olarak düşünürler mi?	Evet	Hayır
24. Başkasına önerdiğiniz şeyleri kendiniz her zaman uygular mısınız?	Evet	Hayır

Ek D: Çoklu Zeka Kuramı Değerlendirme Ölçeği

DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKEN ZEKA DAVRANIŞLARI	RAKAMLAR				
	0	1	2	3	4
SÖZEL/DİLSEL ZEKA					
Resimlerden çok yazılar dikkatimi çeker.					
İsimler, yerler, tarihler konusunda belleğim iyidir.					
Kitap okumayı severim.					
Kelimeleri doğru şekilde telaffuz ederim.					
Bilmecelerden, kelime oyunlarından hoşlanırım.					
Dinleyerek daha iyi öğrenirim.					
Yaşıma göre kelime hazinem iyidir.					
Yazı yazmaktan hoşlanırım.					
Öğrendiğim yeni kelimeleri kullanmayı severim.					
Sözel tartışmalarda başarılıyım.					
MANTIKSAL / MATEMATİKSEL ZEKA	0	1	2	3	4
Makinelerin nasıl çalıştığına dair sorular sorarım.					
Aritmetik problemleri kafadan hesaplarım.					
Matematik ve fen derslerinden hoşlanırım.					
Satranç ve benzeri strateji oyunları severim.					
Mantık bulmacalarını, beyin jimnastiğini severim.					
Bilgisayarda oyunlardan çok hoşlanırım.					
Deneylerden, yeni denemeler yapmaktan hoşlanırım.					
Arkadaşıma oranla daha soyut düşünebilirim.					
Matematik oyunlarından hoşlanırım.					
Sebeplere - sonuç ilişkilerini kurmaktan zevk alırım.					
GÖRSEL VE UZAMSAL ZEKA	0	1	2	3	4
Renklere karşı çok duyarlıyım.					

Harita, tablo türü materyalleri daha kolay algılarıım.					
Arkadaşlarıma oranla daha fazla hayal kurarım.					
Resim yapmayı ve boyamayı çok severim.					
Yap-boz, lego gibi oyunlardan hoşlanırım.					
Daha önce gittiğim yerleri kolayca hatırlarım.					
Bulmaca çözmekten hoşlanırım.					
Rüyalarımı çok net ve ayrıntılarıyla hatırlarım.					
Resimli kitapları daha çok severim.					
Kitaplarıma, defterlerime, diğer materyalleri çizerim.					
MÜZİKSEL / RİTMİK ZEKA	0	1	2	3	4
Şarkıların melodilerini rahatlıkla hatırlarım.					
Güzel şarkı söylerim.					
Müzik aleti çalar ya da çalmayı çok isterim.					
Müzik dersini çok severim.					
Ritmik konuşur ya da hareket ederim.					
Farkında olmadan mırıldanırım.					
Çalışırken elimle ya da ayağımla ritim tutarım.					
Çevredeki sesler çok dikkatimi çeker.					
Çalışırken müzik dinlemek çok hoşuma gider.					
Öğrendiğim şarkıları paylaşmayı severim.					

DOĞA ZEKASI	0	1	2	3	4
Hayvanlara karşı çok meraklıdırım.					
Doğaya karşı duyarsız olanlara kızarım.					
Evde hayvan besler ya da beslemeyi çok severim.					
Bahçede toprakla, bitkilerle oynamayı çok severim.					
Bitki beslemeyi severim.					
Çevre kirliliğine karşı çok duyarlıdırım.					
Bitki ya da hayvanlarla ilgili belgesellere ilgi duyarım.					

Mevsimlerle ve iklim olaylarıyla çok ilgilidirim.					
Değişik meyve ve sebzelere karşı ilgilidirim.					
Doğa olaylarıyla çok ilgilidirim.					
KİŞİLERARASI ZEKA	0	1	2	3	4
Arkadaşlarımla oyun oynamaktan hoşlanırım.					
Çevremde bir lider olarak görülürüm.					
Problemi olan arkadaşlarıma öğütler veririm.					
Arkadaşlarım fikirlerime değer verir.					
Organizasyonların vazgeçilmez elamanıyım.					
Arkadaşlarıma bir şeyler anlatmaktan çok hoşlanırım.					
Arkadaşlarımı sık sık ararım.					
Arkadaşlarımla sorunlarına yardımcı olmaktan hoşlanırım.					
Çevremdekiler benimle arkadaşlık kurmak ister.					
İnsanlara selam verir, hatır sorarım.					
BEDENSEL / KİNESTETİK ZEKA	0	1	2	3	4
Koşmayı, atlamayı ve güreşmeyi çok severim.					
Oturduğum yerde duramam, kıvılcıdanırım.					
Düşüncelerimi mimik-davranışlarla rahat ifade ederim.					
Bir şeyi okumak yerine yaparak öğrenmeyi severim.					
Merak ettiğim şeyleri elime alarak incelemek isterim.					
Boş vakitlerimi dışarıda geçirmek isterim.					
Arkadaşlarımla fiziksel oyunlar oynamayı severim.					
El becerilerim gelişmiştir.					
Sorunlarımı anlatırken vücut hareketlerini kullanırım.					
İnsanlara ve eşyalara dokunmaktan hoşlanırım.					
İÇSEL ZEKA	0	1	2	3	4
Bağımsız olmayı severim.					

Güçlü ve zayıf yanlarımı bilirim.					
Yalnız çalışmayı daha çok severim.					
Yalnız oynamayı severim.					
Yaptığım işleri arkadaşlarımla paylaşmayı severim.					
Yaptığım işlerin bilincindeyimdir.					
Pek kimseye akıl danışmam.					
Kendime saygım yüksektir.					
Yoğun olarak uğraştığı bir ilgi alanı, hobim vardır.					
Yardım istemeden kendi başıma ürünleri ortaya koyarım.					

Ek E: Etik Kurulu İzni

 <p>Doğu Akdeniz Üniversitesi "Uluslararası Kariyer İçin"</p>	<p>Eastern Mediterranean University "For Your International Career"</p>	<p>P.K.: 99628 Gazimağusa, KUZZEY KIBRIS / Famagusta, North Cyprus, via Mersin-10 TURKEY Tel: (+90) 392 630 1995 Faks/Fax: (+90) 392 630 2919 bayek@emu.edu.tr</p>
---	--	--

Etik Kurulu / Ethics Committee

Sayı: ETK00-2017-0274

18.12.2017

Konu: Etik Kurulu'na Başvurunuz Hk.

Sayın Emre Yıldız
Eğitim Bilimleri Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun **06.11.2017** tarih ve **2017/50-26** sayılı kararı doğrultusunda **Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı Öğrencilerindeki Empati, Kişilik Tipleri ve Çoklu Zeka Türlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi** adlı çalışmanızı, Yrd. Doç. Dr. Sertan Kağan'ın danışmanlığında araştırmanız, Bilimsel ve Araştırma Etiği açısından uygun bulunmuştur.

Bilginize rica ederim.

Doç. Dr. Şükrü Tüzmen
Etik Kurulu Başkanı

ŞT/sky.

www.emu.edu.tr